

Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan "Yer" Kavramına "De Lege Lata" ve "De Lege Ferenda" Çözüm Önerileri

Şafak Narbay*

I. Genel Olarak

Çek, niteliği itibariyle paraya eşdeğerde bir kıymetli evrak ve bir ödeme aracıdır. Bu nedenle çekte vade söz konusu değildir¹. Çek görüldüğünde ödenir ve buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir (TTK m.707, f.1). Çek, aynı zamanda bir ibraz senedir. Çekte, "keşide yeri" ve "ödeme yeri"ne göre belirlenecek olan "ibraz süreleri" bulunmaktadır. İbraz süreleri, bir çekin ödenmek üzere muhataba (bir banka ya da finans kurumu) veya takas odasına² ibraz

* Yard. Doç. Dr., A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.
1 Çekte vade olmadığına ilişkin geniş açıklamalar için bkz. GÖLE C., Çek Hukuku, Ankara, 1989, s. 131 (Çek Hukuku); POROY R./TEKİNALP Ü., Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş 15. Baskı, İstanbul, 2001, s. 247, N.443; REİSOĞLU S., Türk hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 1998, s. 38 (Çek); NARBAY Ş., Çekten Cayma ve Ödeme Yasası, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, 1999, s. 24-26; ÖZKORKUT K., Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri, Batider, C.XIX, Y.1997, S.21, s. 1. Buna karşılık çekte tek bir çeşit vade olduğuna ilişkin görüşler için bkz. KARAYALÇIN Y., Ticaret Hukuku Dersleri, II.Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), Dördüncü Baskı, Ankara, 1970, s. 198; DOMANIÇ H., Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, C.IV, İstanbul, 1990, s. 604-605; ÖZTAN F., Kıymetli Evrak Hukuku, 2.Baskı, Ankara, 1997, s. 1079 (Kıymetli Evrak Hukuku-1997); KINACIOĞLU N., Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 1999, s. 261; TUNA E., Ticaret Hukuku Cilt III, Kıymetli Evrak, İstanbul, 1995, s. 275 ve s. 305.

2 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanunda (kısaca: ÇekK.) Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" ile öngörülen değişikliklerden biri de 6 ncı maddeye bir fıkra eklenmesidir. Buna göre "Yönetmelikte belirlenen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığıyla elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilmek üzere işlem görmesi, Türk Ticaret Kanununun 710 ncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir." Bu düzenlemeyle çekin "takas odasına ibrazı"nın kapsamı genişletilmiş ve "fizikî bir ibraz olmaksızın" çek bilgileri üzerinden işlem yapılmasına "kanunî" dayanak getirilmiştir (zira bu durum 17 Nisan 1998 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan, Bankalararası Takas Odası Merkez Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair Yönetmeliğin 7 nci maddesinin 7 nci fıkrasında aynı şekilde düzenlenmişti).

edilmesi gerekli olan sürelerdir. İbraz süreleri TTK m.708'de "on gün", "bir ay" ve "üç ay" olmak üzere üç farklı şekilde düzenlenmiştir. TTK m.708 hükmü emredici bir düzenleme olduğundan taraflar (keşideci-muhatap ya da keşideci-lehtar) aralarında yapacakları bir anlaşmayla ya da çek üzerine koyacakları kayıtlarla bu süreleri uzatamayacakları gibi kısaltamazlar³. Bunun yanında ibraz süreleri zamanaşımı süreleri olmayıp "hak düşürücü süre" niteliğindedir⁴.

Bir çekte ödeme için ibraz sürelerinin son derece büyük önemi bulunmaktadır. Çünkü gerek TTK'da gerek 3167 sayılı ÇekK.'da ibraz sürelerine birtakım hukuki sonuçlar bağlanmıştır⁵. Hatta Yargıtay'ın son zamanlarda verdiği bazı kararlarında ibraz süresi geçmiş olan bir çekin "kambyo senedi niteliğini taşımadığı", "adi havale" hükmünde olduğu ifade edilmektedir⁶. Bu nedenle çekte ödeme için ibraz sürelerine bağlanmış olan hukuki sonuçların doğru bir şekilde uygulama-

³ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1174; POROY/TEKİNALP, s. 247, N.444; KINACIOĞLU, s. 284; TUNA, s. 306; PULAŞLI H., Kıymetli Evrak Hukuku, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 5. bası, İstanbul, 2001, s. 194; ŞİMŞEK E., Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Bono-Çek-Poliçe, Ankara, 1982, s. 450; NARBAY, s. 25, 40-42; KAYAR I., Kıymetli Evrak Hukuku, Kayseri, 2000, s. 152.

⁴ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1167; ÖZTAN F., Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, 1999, s. 224 (Kıymetli Evrak Hukuku-1999); KINACIOĞLU, s. 284; PULAŞLI, s. 194; TEKİL F., Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul, 1994, s. 207; KENDİGELEN A., Çekten Cayma ve Ödeme Yasası (TK 711), Ticaret Hukuku Kürsüsünde Onbeş Yıl Makalelerim, s. 83 (Çekten Cayma); NARBAY, s. 26; ÖZKORKUT, s. 45; KAYAR, s. 152.

⁵ Çekte ödeme için ibraz sürelerinin önemi hakkında geniş açıklamalar için bkz. TEOMAN Ö., Çekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi, Otuz Yıl Ticaret Hukuku - Tüm Makalelerim - C.II, 1982-2001, s. 309-311; ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1999, s. 256-258; KINACIOĞLU, s. 283-285; POROY/TEKİNALP, s. 248, N.445; NARBAY, s.44-45.

⁶ Y.12.HD. 2.2.1995, E.1296/K.1341 (ERİŞ G., Uygulamalı Çek Hukuku, Üçüncü Bası, Eylül 2000, s. 174, Karar No: 20 - Çek 2000 -). Anılan kararda Yargıtay aynen "....Çek süresinde muhatap bankaya ibraz edilmediğinden, adi havale hükmündedir ve İHK.nun 68 nci maddesindeki belgelerden değildir...." (Yargıtay 12 nci Hukuk dairesinin aynı doğrultuda bir başka kararı için bkz. Y.12.HD. 28.4.1997 gün E.97/4512 K.97/4805 - MOROĞLU E., Notlu-İçti-hatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 7.bası, İstanbul, 2001, s. s. 611 - Mevzuat -).. Çok yakın tarihli bir başka kararında da 12 nci Hukuk Dairesi "İcra takibinin dayanağı belge, muhatap bankaya süresinde ibraz edilmediği için çek vasfını taşımamaktadır. Bir başka de-yişle kambyo senedi niteliği bulunmayan bu belge ile başlatılıp kesinleşen takipte, İHK. nun 71/2. maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı sü-resi TTK. nun 726. maddesine göre hesaplanmaz..." demek suretiyle ibraz süresi geçmiş olan belgenin, açıkça, çek niteliğini taşımadığını ileri sürmektedir (Y.12. HD. 17.11.2000 T., E.2000/16448 K.2000/17626 - YKD, C.27, S.5, Mayıs, 2001, s.698). Bunun gibi, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi de, değişik tarihlerde verdiği kararlarında, süresinde muhatap bankaya ödenmek üzere ibraz edilmeyen çekin adi havale niteliğinde olacağını (15.12.1993 T. E.1992/10073 K.1993/8613 -ERTEKİN E./KARATAŞ I., Uygulamada Ticari Senetler Huku-ku, 2.Bası, Ankara, 1996, s. 331), yine çek niteliğini yitirerek yazılı delil başlangıcı halini alacağını (23.6.1995 T., E. 3115 K.5784 - ERTEKİN/KARATAŞ, s. 338-339) görüş olarak or-taya koymaktadır.

nabilmesi için öncelikle ibraz süresinin ne kadar olduğu belirlenmeli ve bundan sonra ise, belirlenen bu sürenin ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiği "çekin niteliğine uygun bir şekilde" ortaya konulmalıdır⁷. İbraz sürelerinin belirlenebilmesi ise, çekte "ödeme" ve "keşide yeri"nin hiçbir duraksamaya ve karışıklığa yol açmayacak şekilde tespit edilmesine bağlıdır.

Kanun koyucu çekte ibraz sürelerini düzenleyen TTK m.708 hükmünü İsviçre Borçlar Kanunu (OR) m. 1116 ve Cenevre Yeknesak Kanunu (CYK) m.29'u esas alarak düzenlemekle birlikte, "sürelerin uzunluğu", "nitelendirilmesi" ve "sürelerin hesaplanmasında ölçü alınan kriterler" bakımından bu sistemden ayrılmıştır⁸. CYK madde 29 sisteminde de üç ayrı süre öngörülmüştür. Ancak bu

Kanaatinizce Yargıtay 12 ve 19 ncu Hukuk Daireleri'nin bu görüşlerine TTK m.711, f.1, f.2; m.726 ve m.730, b.14'ün yollamasıyla m.644 hükümleri karşısında katılmaya imkan yoktur. Çekin ibraz süreleri içinde muhatap bankaya ibraz edilmemesinin en önemli sonucu, hamilin çek dolayısıyla sorumlu olanlara karşı, kambiyo hukukundan doğan müracaat hakkını yitirmesidir. Bunun yanında muhatap bankanın ibraz süresi içinde ödenmek üzere ibraz edilen çeki ödeme yükümlülüğü sona erer ve bu yükümlülük bir "ödeme serbestisine" dönüşür (tabii ki keşideci ibraz süresinin geçmesinden sonra çekten caymamışsa). Yoksa çek, ne geçerliliğini ne de kambiyo senedi niteliğini yitirir; yine "çek" olarak varlığını muhafaza eder. Nitekim Yargıtay 12. HD'si de 29.11.1973 tarihinde verdiği bir kararında (E. 11448, K.10653-MOROĞLU, Mevzuat, s. 604) "açıkça", bir çekin ibraz süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilmemiş olmasının çek niteliğini kaybettirmesini gerektirmeyeceğini ifade etmiştir. Anılan karar uyarınca Yargıtay 12 HD., "...Kanuni süre içinde ibraz edilmemişse keşideci için çekten cayma hakkı doğar. Caymaması halinde muhatap ibraz müddetinden sonra da çeki ödemek yetkisini haizdir. Yani, ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmemiş oluşu senedin çek vasfını kaybettirmesini gerektirmez" demek suretiyle bu durumu ortaya koymaktadır. Yakın sayılabilecek bir başka kararında da aynı daire ibraz süresi geçmesinden sonra, çekin kambiyo senedi niteliğinin ortadan kalkmayacağını karara bağlamıştır (Y.12.HD. 20.10.1994 T., E.12326 K.12672- UYAR T. Gerekeçli-Notlu İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, C.IV, İzmir, 1997, s. 5785, N.25 - İİK IV-). Öğretide de, ibraz süresi geçirilmiş olan bir çekin, hükümden düşmesi ya da adi havaleye dönüşmesi sonucunun ortaya çıkmayacağı, konuya doğrudan değinmiş olan yazarlar tarafından isabetli olarak ifade edilmektedir (Nitekim bu yönde bkz. ZEYNELOĞLU A., Çekin Muhatap Bankaya İbrazi Zorunludur, Yargıtay Dergisi, C.2, S.2, s. 75-76; ŞİMŞEK, s. 449; REİSOĞLU, Çek, s. 165 ve dp. 399'da yer alan 2.11.1959, 2992 tarih ve sayılı Yargıtay Ticaret Dairesi kararı. Yazar, aynen "Keşide tarihinden itibaren 10 günlük -veya 1 aylık- süre geçtikten sonra da çek geçerliliğini korumakta ve ibrazında banka ödeme yapıp yapmamakta serbesttir" şeklinde görüş açıklamaktadır. Aynı doğrultuda NARBAY, s. 44). İbraz süresi geçmiş olan çekin hukuki durumu daha geniş bir çalışmanın konusu olduğundan biz burada ancak bu kadar bir açıklama yapmakla yetiniyoruz.

⁷ Çekte ibraz sürelerinin başlangıç tarihi konusunda öğretide iki farklı görüş ortaya konulmaktadır. Bu görüşlerin değerlendirilmesi için bkz. NARBAY, s.26-32. Soruna Borçlar Hukukunun genel hükümleri içerisinde çözüm arayan bir yaklaşım için bkz. ÖZKORKUT, s. 54-55.

⁸ POROY/TEKİNALP, s.247, N.444. Yazarlar, TTK m.708'in sistem itibariyle İsv.BK m.1116 ve CYK m.29'u takip etmekle beraber, "sürelerin uzunluğu" bakımından farklı olduğunu belirtmektedirler. Benzer bir değerlendirme için bkz. ÖZKORKUT, s. 44 ve 59-60.

düzenlemede öncelikle, süreler "gün" esas alınmak suretiyle tek bir kritere göre belirlenmiştir. Oysa TTK m.708'de ibraz süreleri hem "gün" hem de "ay" olarak düzenlenmiştir. Diğer taraftan m.708'de öngörülmüş olan süreler, CYK m.29'da öngörülmüş sürelerden daha uzun olarak belirlenmiştir. Son olarak ise, CYK sisteminde, TTK sisteminden farklı olarak, bu sürelerin belirlenmesinde, "hiçbir tereddüde yer vermeyecek" kriterler getirilmiştir. Çünkü, ileride yapacağımız açıklamalarımız içinde de görüleceği üzere, TTK'nın çekte ibraz sürelerini düzenleyen 708 nci maddesinin ibraz sürelerinin belirlenmesinde ölçü aldığı "yer" kavramından ne anlaşılması gerektiği "açık" değildir. Bu nedenle gerek uygulamada gerek öğretide bu kavrama yönelik değişik yaklaşımlar ortaya konulmaktadır; benzer olaylar için farklı ibraz süreleri belirlenmekte ya da bazı istisnai durumlarda, çekte bulunması zorunlu bir unsur olan keşide yerinin⁹ olmadığı, dolayısıyla belgenin çek olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmaktadır. Böyle bir durum ise, paraya eşdeğerde bir ödeme aracı olan çek açısından kabul edilebilecek nitelikte değildir.

Şimdi ilk olarak CYK m.29 düzenlemesinin öngördüğü ibraz sürelerini ve bu sürelerin hangi ölçüler esas alınarak belirlendiğini açıklayacağız. Bundan sonra, TTK m.708 sistemini açıklayacak ve son olarak da "de lege lata" ve "de lege ferenda" çözüm önerilerimizi ortaya koymaya çalışacağız¹⁰.

⁹ TTK m.692, b.5 hükmü uyarınca bir çekte "keşide yeri" bulunması zorunludur. Ancak çekte keşide yerinin gösterilmesi "alternatif zorunlu şartlardan" olduğundan, keşide yeri gösterilmeyen çek, TTK m.693, f.3 hükmü uyarınca "keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan yerde çekilmiş olur." Gerçi burada keşidecinin ad ve soyadından söz edilmekle birlikte, bir çekte bulunması zorunlu olan unsur "ad ve soyad" değil, TTK m.692, b.6 uyarınca "keşidecinin imzası"dır. Yargıtay da çeşitli tarihlerde verdiği kararlarında çekte bulunması zorunlu olan unsurun keşidecinin ad ve soyadı değil imzası olduğunu belirtmiştir. Nitekim bkz. Y.12.HD. 26.9.1989 gün E89/1509, K.89/11198 (MOROĞLU, Mevzuat, s. 580); Y.12.HD. 14.12.1995 T. E.17597 K.17818 (UYAR, İHK IV, s. 5619, N.1). Dolayısıyla TTK m.693, f.3 hükmünden anlaşılması gereken "keşidecinin imzası yanında" bir yer gösterilmesidir. Şayet burada da bir yer belirtilmemişse belge çek niteliğinde değildir (GÖLE, Çek Hukuku, s. 24, 26. Yazar, çekte sadece keşidecinin imzasının bulunmasını eleştirmekle birlikte, TTK m.693, f.3 hükmünün m.692, b.6 ile çeliştiğini; yanlış bir anlayışa yol açılmaması için m.693, f.3'deki "keşidecinin ad ve soyadı" ibaresinin "keşidecinin imzası" şeklinde yorumlanmasının isabetli olacağı belirtmektedir. REİSOĞLU, Çek, s. 30, dp.57. Yazar da, her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının 1 sıra nolu Tebliğinin 2/g maddesinde "çeklerin her yaprağına...keşidecinin hesap numarası ile adının yazılmasına ve imzanın atılmasına imkan verecek ibareler konulur" şeklinde bir düzenleme yer alıyorsa da ad ve soyadın yazılmasının çekte bir yasal zorunluluk olmadığını ifade etmektedir - s. 42-. Aynı doğrultuda KAYAR, s. 140-141).

¹⁰ İbraz sürelerinin Cenevre Yeknesak Kanunu'nda nasıl düzenlendiği hakkında daha geniş bilgi için bkz. KARAYALÇIN, s. 215 ve dp.39; KALPSÜZ T/EREM F/ÇELEBİCAN G., İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2. Basım, Ankara, 1974, s.99-100 ve dp. 184; POROY/TEKİNALP, s. 247, N.444.

II. Cenevre Yeknesak Kanunu m.29 Sisteminde İbraz Süreleri ve Belirlenmesi

Yukarıda da kısaca belirttiğimiz üzere, CYK m.29'da üç ayrı "ödeme için ibraz süresi" düzenlenmiştir. Buna göre;

- *eğer bir çek keşide edildiği ülkede ödenecekse ödeme için ibraz süresi "sekiz (8) gün",*
- *ödeneyeceği ülkeden başka ülkede keşide edilen çek, keşide yeri ile ödeme yeri dünyanın aynı kısmında yer alıyorsa, ödeme için ibraz süresi "yirmi (20) gün",*
- *çekin ödeneceği yer ile keşide edildiği yer ayrı ülkeler ve bu ülkeler dünyanın ayrı kısımlarında yer alıyorsa ödeme için ibraz süresi "yetmiş (70) gündür".*

Bu maddede belirlenmiş olan süreler çekte keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren işlemeye başlar.

Görüldüğü üzere CYK m.29 sisteminde TTK m.708 düzenlemesinden ayrı olarak, ibraz süreleri belirlenirken sadece "gün ölçütü" esas alınmış ve süreler de "daha kısa" öngörülmüştür. Diğer taraftan bu sürelerin belirlenmesinde esas alınan kriterler de hiçbir duraksamaya ve karışıklığa yol açmayacak şekilde "açık"tır. Buna göre, bir çek keşide edildiği ülkede ödenecekse sekiz (8) gün içerisinde ödeme için muhataba ibraz edilmelidir. Bir başka deyişle, bu sistemde, keşide ve ödeme yeri "aynı ülke sınırları içinde" olan bir çek için "tek bir ibraz süresi" düzenlenmiştir. Böylece ibraz süresinin tespiti açısından ilk kriter "ülke sınırları" olarak öngörülmüş ve bunun sonucu olarak da sekiz günlük tek bir ibraz süresi kabul edilmiştir. Dolayısıyla CYK sistemini aynı şekilde kabul etmiş olan ülkelerde (İsviçre Borçlar Kanunu m.1116 ve Alman Çek Kanunu m.29) "ibraz sürelerinin belirlenmesi" bir sorun oluşturmamakta, bu süreler ödeme ve keşide yerinin "aynı ülke" ve "farklı ülke" sınırları içinde yer alıyor olmasına göre "sekiz" ve "yirmi gün" olarak hükme bağlanmıştır. Farklı ülkeler de "dünyanın aynı kısmında" ve "ayrı kısmında" yer alan şeklinde bir ayrıma tabi tutulmuş ve ibraz süreleri de "dünyanın aynı kısmında yer alan ülkeler" için 20 ve "dünyanın ayrı kısmında yer alan ülkeler" için de 70 gün olarak öngörülmüştür. Örneğin CYK'nun ibraz sürelerine ilişkin sistemini aynı şekilde benimsemiş bir ülkede, kendisine ödenmek üzere bir çek ibraz edilen muhatap banka, bu çekin ibraz süreleri içinde ibraz edilip edilmediğini tespit edebilmek için, bu çekin "ödeme yeri" ile "keşide yeri"nin o "ülke sınırları içinde" yer alıp almadığına bakacak ve eğer keşide ve ödeme yeri o ülke sınırları içinde yer alıyorsa sekiz

(8) günlük ibraz süresinin geçip geçmediğini çekin üzerinde yazılı olan keşide tarihine bakarak karara bağlayacaktır. Bir başka deyişle, bu sistem içerisinde, bir çekin ibraz süresi içinde ibraz edilip edilmediği, yukarıda açıkladığımız kriterlere göre, hiçbir karışıklığa ve duraksamaya yol açmayacak şekilde "kolayca" belirlenebilecektir.

III. Türk Ticaret Kanunu m.708 Sisteminde İbraz Süreleri ve Belirlenmesi

"Ödeme için ibraz" kenar başlığını taşıyan TTK m.708 hükmü uyarınca:

- *"Bir çek, keşide edildiği yerde ödenecekse on gün;*
- *keşide edildiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir.*
- *Ödeneceği memleketten başka bir memlekette keşide edilen çek, keşide yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay ve ayrı ayrı kıtalarda ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir."*

Aynı madenin üçüncü fıkra hükmüne (f.3) göre, *"Bu bakımdan, bir Avrupa memleketinde çekilip de Akdeniz'de sahili bulunan bir memlekette ödenecek olan ve bilmukabele Akdeniz'de sahili olan bir memlekette çekilip bir Avrupa memleketinde ödenmesi lâzım gelen çekler aynı kıtada keşide edilmiş ve ödenmesi şart kılınmış sayılır."*

Ve nihayet maddenin son fıkra hükmü uyarınca *"Yukarıda yazılı müddetler, çekte keşide günü olarak gösterilen tarihten itibaren işler."*

Görüldüğü üzere TTK m.708 sisteminde de üç farklı ibraz süresi öngörülmele birlikte, madde düzenlemesinde, bu sürelerin belirlenmesinde esas alınacak olan "ödeme" ve "keşide yeri"nden ne anlaşılması gerektiği konusunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Sorun, hemen hemen olayların tamamında "keşide yeri"nden kaynaklanmakta, ödeme yerine ilişkin herhangi bir uyuşmazlık ya da belirsizlik söz konusu olmamaktadır. Çünkü, özellikle 3167 sayılı ÇekK.'dan sonra bankalar tarafından basılacak ya da bastırılacak çek karnelerinin (ÇekK. m. 3, f.2) her yaprağına bankalar, yine bu Kanunun 3 ncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca (m.3, f.1) *"çekle işleyen hesabın bulunduğu şubelerinin adını ve keşidecinin hesap numarasını yazmaya mecburdurlar"*¹¹. TTK m.692,

¹¹ 3167 sayılı ÇekK m.3, f.1 düzenlemesinin öngördüğü ve çekte bulunmasının mecbur olarak belirtildiği "şube adı" ve "keşidecinin hesap numarası"nın TTK m.692 ve 693'de öngörülen bir çekte yer alması gereken zorunlu unsurlar bir ek yapıp yapmadığı konusu öğretilerde tartış-

b.4 hükmü uyarınca bir çekte "ödeme yeri" de bulunması gereken unsurlar arasında belirtilmiştir. Ancak bir çekte ödeme yeri açıkça gösterilmemişse TTK m.693, f.2'ye göre "*muhatabın ad ve soyadı (yani ticaret unvanı)*"¹² yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır". Şayet muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer yazılı ise çek, "*ilk gösterilen yerde*" ödenir. Böyle bir açıklık ya da başka herhangi bir kayıt da yer almıyorsa çek "*muhatabın iş merkezinin bulun-*

ma konusu yapılmış; bir görüş, bunların TTK m.692 ve 693'de öngörülen çekin unsurlarına ek getiren zorunlu unsurlar olduğu görüşünü ortaya koyarken (DONAY S., Son Değişiklikler Açısından Çek, İstanbul, 1986, s. 11, 13; YASAMAN, 40. Yıl Türk Ticaret Kanunu, s. 225; TUNA, s. 288-289; NARBAY, s.39, dp.106a; REİSOĞLU, Çek, s. 31-32 ve dp.61'de yer alan Yargıtay Kararları, ayrıca s. 34-35; TEKİL M., Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, 1997, s.16, dp. 2 ve s.17); diğer görüş ÇekK. m.3, f.1'de öngörülen mecburiyetin bankalara bir yükümlülük getirdiğini, yoksa çekin zorunlu unsurlarında bir değişiklik ve ekleme yapılmadığını, dolayısıyla "şube adı" ve "keşidecinin hesap numarası"nın çekte bulunmaması durumunda çekin geçerliliğinin bundan etkilenmeyeceğini ifade etmektedir (nitekim bkz. GÖLE, Çek Hukuku, s. 31-32 ve 35; GÖLE C., 3167 Sayılı Kanuna Göre Çekin Unsurları ve Şekli, Prof.Dr. Yaşar Karayalçın'a 65 inci Yaş Armağanı, Ankara, 1988, s. 239-246 - Çekin Unsurları -; POROY/TEKİNALP, s. 242, N.431 ve dp.9; ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1999, s. 224; İMREGÜN O., Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul, 1998, s. 125; ERİŞ, Çek-2000, s. 16; KAYAR, s. 139).

Öğretideki bu tartışmaları dikkate alan "*Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı*"nın 2 nci maddesinde, ÇekK. m.3 yeniden düzenlemek suretiyle, yapılan tartışmalara yasal bir çözüm getirilmesi hedeflemiştir. Buna göre ÇekK m.3, f.1'in Tasarıdaki yeni şekli şöyledir: "*Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasıca Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak bunların yazılmaması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemez.*" Böylece, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Adalet Komisyonunun Kabul ettiği (Esas No: 1/970 - Karar No: 32) ancak bu makalenin yayımlanmak üzere teslim edildiği tarihte henüz yasalaşmamış olan Tasarıda, ÇekK m.3, f.1'de yer alan unsurların çekte yer alması olmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır.

- 12 TTK m.694, f.1 hükmü uyarınca "*Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap olarak ancak bir banka gösterilebilir*" ve m.727 uyarınca da "banka" deyiminden amaç, Bankalar Kanunu hükümlerine tabi olan müesseselerdir. Bankalar ve Bakanlar Kurulunun 11.12.1985 tarih ve 85/10129 sayılı kararı ile, çek basabilecek ya da bastırabilecek olan Özel Finans Kurumları, kanunen anonim şirket statüsünde olacaklarından bunların ad ve soyadından söz edilmesi doğru değildir. Dolayısıyla TTK m.692, b.3'te yer alan ifadenin muhatabın "ticaret unvanı" olarak anlaşılması ve çekte ticaret unvanının yazılması gerekir (KALPSÜZEREM/ÇELEBİCAN, s. 58; KINACIOĞLU, s. 263, dp.11; GÖLE, Çek Hukuku, s. 19; GÖLE, Çekin Unsurları, s. 234; TUNA, s. 282; PULAŞLI, s. 159; KAYAR, s. 138; DELİDUMAN S./NARBAY S., Kambiyo Senetlerinden Çeke Dayanarak Yapılan Kambiyo Senetlerine Mahsus Hacı Yoluyla Takipte Yetkili İcra Daireleri, Prof.Dr. Hayri DOMANIÇ'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt 1, İstanbul, 2001, s. 633, dp. 22).

duğu yerde ödenecektir." Dolayısıyla çekte ödeme yeri açısından herhangi bir sorun bulunmamakta, her durumda çekin ödeneceği bir yer belirlenebilmektedir¹³. Böyle olmakla birlikte bugün, banka ya da özel finans kurumlarınca basılan ya da bastırılan çek yapraklarının hemen hemen tamamında, ödeme yeri için ayrı bir bölüm ayrılmamakta, keşideciler de çeki düzenlerken bir ödeme yerini çekiye ayrıca yazmamaktadırlar. Bunun yanında, yine bu çeklerin tamamında (özellikle sol üst köşede), 3167 sayılı ÇekK m.3, f.1'in gereği olarak, muhatap bankanın ticaret unvanının yanında çekle işleyen şubenin bulunduğu il, ilçe (eğer burası bir ilçe ise bağlı bulunduğu il ile birlikte -Espiye/GİRESUN gibi-) yazılmaktadır. Böylece ödeme yerinin neresi olduğu çekten açıkça ve herhangi bir duraksamaya yol açmayacak şekilde anlaşılabilmektedir. Öğreti ve uygulamada da isabetli olarak, çek metninde yer alan ayrı bir ödeme yerinden bahsedilmemekte, buna karşılık "çek yaprağı üzerindeki hesabın bulunduğu muhatap banka şubesinin bulunduğu yer" ve "keşide yeri" karşılaştırılarak ibraz sürelerinin belirleneceği ifade edilmektedir¹⁴. Dolayısıyla bir çekte ibraz süresinin belirlenebilmesi için ödeme yeri herhangi bir sorun olmamakta, doğrudan muhatap bankanın ticaret unvanının yanında bulunan yer ödeme yeri olarak esas alınmaktadır. Bütün bu nedenlerle, TTK m.693 f.3'de yer alan "*Böyle bir sarahat ve başka bir kayıt da mevcut değilse çek muhatabın iş merkezinin bulunduğu yerde ödenir*" hükmü ÇekK m.3, f.1 düzenlemesi karşısında artık uygulaması olmayan bir düzenleme durumuna gelmiştir¹⁵.

Oysa, aynı şeylerin keşide yeri açısından söylenebilmesi mümkün değildir. Ödeme yerini çekiye yazmayan ve yazmak durumunda da bulunmayan keşideci, çekin geçerli olabilmesi için keşide yerini ya çekiye açıkça yazmak ya da açıkça yazmamışsa TTK m.693, f.3 gereği ad ve soyadı (imzası)¹⁶ yanında bir yer göstermek zorundadır. İşte bu durumda, gerek "ibraz sürelerinin tespiti" gerek "çe-

¹³ GÖLE, Çekin Unsurları, s. 236. Yazar, yerinde bir değerlendirme ile, çeklerde ödeme yerinin gösterilmesinin, Türkiye'de ödenecek olan çeklerde muhatabın mutlaka bir banka olması gerektiğinden önem taşımayacağını ifade etmektedir. *Pulaşlı* da, 3167 sayılı ÇekK: m.3, f.1 hükmü gereğince, bankaların çek karnelerinin her yaprağına, çekle işleyen hesabın bulunduğu şubelerin adını yazmaya mecbur olduklarından, çekte mutlaka hesabın bulunduğu şube adının yer alacağını, keşideci çekiye ödeme yeri yazmamış olsa da, çek hesabının bulunduğu şubenin çekin ödeme yeri sayılacağını belirtmektedir (bkz. *PULAŞLI*, s. 165).

¹⁴ REİSOĞLU S., Çeklerde Keşide Yeri İle İlgili Sorunlar ve Yargıtay Kararları, Bankacılar Dergisi, S.7, Ocak, 1992, s. 21; Y.12.HD. 5.12.1995 E.16880 K.17242 (UYAR, İİK IV, s. 5773, N.10. Yüksek Mahkeme bu kararında "'keşide yeri' ile 'muhatap bankanın bulunduğu yer'in ayrı yerlerde olması halinde..." demek suretiyle çekte ayrı bir ödeme yerinin değil, muhatap bankanın bulunduğu yerin esas alınarak ibraz sürelerinin belirleneceğini ifade etmektedir.

¹⁵ Bu konuda geniş açıklamalar için bkz. *DELİDUMAN/NARBAY*, s. 633-635.

¹⁶ "Ad ve soyad"ın TTK m.692, b.6 hükmü uyarınca "imza" olarak anlaşılması gerekir. Bkz. dp. 9.

kin geçerliliği" açılarından zaman zaman önemli ve değişik sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, öncelikle "yer" kavramına verilen farklı anlamlardan dolayı benzer olaylar için farklı ibraz süreleri belirlenmektedir. Örneğin "yer", "ilçe sınırları" olarak değerlendirildiğinde, ödeme yeri bir ilin bir ilçesi (örneğin Türkiye X Bankası Anonim Şirketi Keşap Şubesi/GİRESUN), ancak keşide yeri aynı ilin başka bir ilçesi olan (örneğin Espiye) bir çekte ibraz süresi keşide tarihinden itibaren "bir ay"dır. Fakat aynı çek için "yer", "il sınırları" olarak kabul edilirse bu durumda ibraz süresi keşide tarihinden itibaren on gün (10) olacaktır. Çünkü, ilçe de il sınırları içerisinde bulunduğundan ödeme ve keşide yeri "aynı yer" olacak ve ibraz süresi on gün olarak belirlenecektir. Diğer taraftan çekte keşide yeri unsurunun bulunup bulunmadığı, dolayısıyla çekin geçerli olup olmadığının belirlenebilmesi açısından çeke "keşide yeri" olarak nerelerin (il, ilçe, belde, köy, semt, mahalle, cadde, sokak) yazılabileceği de açıklığa kavuşturulmayı bekleyen bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Özetle, ibraz sürelerinin herhangi bir duraksamaya yol açmayacak şekilde belirlenebilmesi, dolayısıyla kanunun ibraza bağlamış olduğu sonuçların doğru uygulanabilmesi ve belgenin çek niteliğini haiz olup olmadığının (keşide yerinin var ya da yok sayılmasına göre) tespit edilebilmesi için "yer" kavramından ne anlaşılması gerektiğinin ve de keşide yeri olarak nerelerin, hangi şekilde çeke yazılabileceğinin "açıkça" ortaya konulması zorunludur¹⁷.

Yukarıda da kısaca belirttiğimiz üzere, gerek öğreti gerek uygulamada soruna dikkat çekilmiş ve değişik çözüm önerileri getirilmiştir. Şimdi sırasıyla bu soruna öğretide temas etmiş olan yazarların getirdiği çözüm önerilerini açıklayacak daha sonra da Yargıtay'ın konuya ilişkin yaklaşımlarını ortaya koyacağız.

¹⁷ Soruna özellikle öğretide dikkat çekilmiş ve bu durumun bir çözüme kavuşturulması gerektiğinden söz edilmiştir. Nitekim bkz. *EROĞLU S.*, 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun İle İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamaya Çıkan Sorunlar, Tespit ve Öneriler, Batider, Y.1989, C.XV, S.2, s. 18; *GÖLE*, Çek Hukuku, s. 132; *GÖLE C.*, 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun İle İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamaya Çıkan Sorunlar, Tespit ve Öneriler, Tartışmalar, Batider, Y.1989, C.XV, S.2, s. 35-36 (3167 sayılı ÇekK). *KENDİGELEN*, Çekten Cayma, Makalelerim, s. 82, dp.9; *ERİŞ G.*, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Seminer Tartışmaları, İstanbul, 1998, s. 90 (40. Yılında TTK-Tartışmalar); *TEKİNALP Ü.*, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Seminer Tartışmaları, İstanbul, 1998, s. 91; *MOROĞLU E.*, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Seminer Tartışmaları, İstanbul, 1998, s. 91 (40. Yılında TTK-Tartışmalar); *KENDİGELEN A.*, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Seminer Tartışmaları, İstanbul, 1998, s. 100 (40. Yılında TTK-Tartışmalar); soruna ayrıntılı bir yaklaşım için bkz. *NARBAY*, s. 35-39; *ÖZKORKUT*, s. 58-59.

IV. Öğreti ve Uygulamada Getirilen Çözüm Önerileri

1. Öğretide Getirilen Çözüm Önerileri

A. "İl Sınırları" Çözümü

Bu görüş uyarınca, "yer"den "il sınırları" anlaşılmalıdır¹⁸. TTK m.708 hükmü tüm fıkralarıyla birlikte değerlendirildiğinde, "keşide yeri" ve "başka yer" deyimlerinin belli bir il sınırını içerdiği sonucu çıkmaktadır. Buna göre bir çekin ödeme ve keşide yerleri aynı il sınırları içerisinde yer alıyorsa ibraz süresi "on gün"; faklı illerin sınırları içerisinde yer alıyorsa, "bir ay"dır. Örneğin, çekin ödeme yeri Erzincan, keşide yeri de Kemaliye ilçesi ise, bu görüşü savunan yazarlara göre ibraz süresi, Kemaliye ilçesi Erzincan il sınırları içinde yer aldığından, çekin üzerinde yazılı olan keşide tarihinden itibaren on gündür. Buna karşılık, bir il ve yöresi diğer bir ile nazaran "başka yer" sayıldığından, Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde bulunan bir banka şubesi üzerine Ankara'nın Polatlı ilçesinde keşide edilen çekte, Sivrihisar ve Polatlı ilçeleri burada savunulan görüş uyarınca "başka yer" olarak nitelendirileceğinden, ödeme için ibraz süresi çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden itibaren bir aydır¹⁹.

B. "İlçe Sınırları" Çözümü

Öğretide *Reisoğlu*, öncelikle keşide yerinin belli ve mümkün olan bir yer olmasının yeterli olacağını belirttikten sonra²⁰, keşide yerinin aynı yer mi, yoksa başka yer mi olduğunun uygulamada sorun yarattığını, bu tanımlamada il sınırlarının mı, ilçe sınırlarının mı esas alınacağı konusunda farklı görüş ve kararların bulunduğunu belirttikten sonra "ilçe sınırlarının" esas alınması gerektiğini savunmaktadır²¹. Ancak yazar, İstanbul, Ankara, İzmir gibi il sınırları içinde ilçelerin de bulunduğu Büyükşehirlerde keşide yerinin belirlenmesinin sorun yarattığını, bu konuda 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesinin Yönetimi Hakkındaki Kanunun gözönünde tutulmasının yasa koyucunun amacına uygun düşeceğini, bu nedenle Büyükşehir Belediye sınırları içindeki tüm ilçeleri bir bütün olarak kabul etmek gerektiğini, buna göre keşide yeri olarak "Ankara" yazılan bir çek-

¹⁸ ŞİMŞEK, s. 451. Yazar, ödeme ve ibraz yerleri başka iller olmakla birlikte, her ikisi aynı kıt'a da bulunuyorsa, ibraz süresinin bir ay kabul edildiğini, ancak bu durumda amaca uygun bir süreç uygulanmadığının açıkça göze çarptığını ve bu sonucun bir çelişki yarattığını da ifade etmektedir.

¹⁹ ŞİMŞEK, s. 451.

²⁰ REİSOĞLU, Çek, s. 38.

²¹ REİSOĞLU, Keşide Yeri, s. 21; REİSOĞLU, Çek, s. 162.

te, muhatap banka şubesinin Büyükşehir Belediye sınırları içinde hangi ilçede olursa olsun ibraz süresinin on gün olacağını; bunun yanında muhatap bankanın ve keşide yerinin aynı Büyükşehir Belediyesi –örneğin Ankara – içinde değişik ilçeler olması halinde de ibraz süresinin yine on gün olacağını ifade etmektedir²².

Yazarın bu görüşleri değerlendirildiğinde, keşide yerinin bir ilin herhangi bir ilçesi, muhatap bankanın bulunduğu yerin ise o ilin diğer bir ilçesi olduğu durumlarda ibraz süresinin bir ay olacağı sonucu çıkmaktadır. Örneğin çekin keşide yerinin Espiye (Giresun ilinin bir ilçesi), muhatap banka şubesinin bulunduğu yerin ise Tirebolu (Giresun ilinin bir diğer ilçesi) olduğu durumlarda çekin ibraz süresi bir ay olacaktır. Ancak yazar Büyük şehirlerde bu ölçünün esas alınmayacağını, Büyükşehir Belediye sınırları içinde kalan yerlerin aynı yer sayılması gerektiğini, dolayısıyla keşide yeri ve muhatap banka şubesinin bulunduğu yerlerin aynı Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan farklı ilçeler olması durumunda ibraz süresinin on gün olacağını ifade etmektedir.

Yazar, aynı zamanda Yargıtay'ın bu konudaki görüşlerini de değinmekte ve bu konuda farklı Yargıtay kararlarının bulunması nedeniyle İçtihadı Birleştirmeye gidilmesinin zorunlu olduğunu da görüş olarak ifade etmektedir²³.

Öztan, "keşide edildiği yerde" ibaresinde geçen "yer" kavramında ne anlaşılması gerektiğinin Türk Ticaret Kanununda üzerinde durulmadığını, aslında önemsiz gibi görünmesine rağmen, çekin ibraz süresinin on gün veya bir ay olması gibi bir farklılık yaratacağından, meselenin son derece önemli olduğunu vurguladıktan sonra, ilçe sınırlarının esas alınmasının isabetli olacağını ileri sürmektedir²⁴. Yazar, Türkiye'nin mülki yönetim bölümleri olarak, il, ilçe ve bucaklara ayrıldığını, ancak bucaklardan beklenen faydanın sağlanamaması nedeniyle, bunların tasfiyeye uğradığını ve yeni bucak da kurulmadığını, bu nedenle, çekte ödeme için ibraz sürelerinin belirlenmesinde, m.708 açısından en küçük birim olan ilçenin alınmasının doğru olacağını düşündüğünü ifade etmektedir²⁵. Bununla birlikte yazar, Büyükşehir Belediyesi bulunan yerlerde, bu belediyenin sınırları içinde kalan ilçelerin, il merkezi (merkez ilçe) ile birlikte "aynı yer" kavramı içinde kalan yerler sayılması gerektiğini belirttikten sonra; bu görüşüne destek olarak, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na 3156 sayılı Kanun ile eklenen

²² REİSOĞLU, Keşide Yeri, s. 21; REİSOĞLU, Çek, s. 160, dp. 386 ve s. 162.

²³ REİSOĞLU, Çek, s. 163.

²⁴ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1168; ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1999, s. 256.

²⁵ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1168, dp. 84.

Ek Madde 1'de yer alan "*Büyükşehir belediye sınırları içerisinde davayı görmekte olan mahkeme, kesin zorunluluk olmadıkça, bu belediye sınırları içerisinde bulunan şahit ve bilirkişilerin istinabe yoluyla dinlenilmesine karar veremez*" şeklindeki hükmü de göstermektedir²⁶. Zira bu hüküm uyarınca, Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler arasında bir bütünlük bulunduğu kanun koyucu tarafından, bir başka konu dolayısıyla da olsa, kabul edilmektedir²⁷. Buna göre, örneğin, keşide yeri Çankaya, ödeme yeri Altındağ ilçeleri ise, bu ilçeler Ankara Büyükşehir Belediye sınırları içinde kaldığından, çek "aynı yerde ödenecek çek" sayılmalı ve on günlük ibraz süresine tabi tutulmalı; buna karşılık, keşide yeri Çankaya, ödeme yeri Haymana ise, ibraz süresi yazara göre bir ay olmalıdır²⁸.

Görüldüğü üzere yazar da "yer" kavramına verilecek anlamda ilçe sınırlarının esas alınmasının isabetli olacağını savunmakla birlikte, Büyükşehirlerde bu kriterin uygulanmayacağını, Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan tüm ilçelerin aynı yer kapsamı içinde değerlendirmek gerektiğini ifade etmektedir.

Kayar da, öncelikle çekte keşide yeri olarak il, ilçe veya köy adlarının gösterilebileceğini belirttiikten sonra, özellikle kış aylarındaki ulaşım güçlükleri dikkate alınarak "yer" kavramının "ilçe bazında" uygulanması ve on gün yerine bir aylık ibraz süresinin geçerli olmasının isabetli olacağını ileri sürmektedir²⁹. Ancak yazar, öğretide Reisoğlu ve Öztan'ın savunduğu gibi, Büyükşehirlerde bu ölçünün esas alınmayacağını, aksine Büyükşehirlerde il merkezi ve merkez ilçelerin aynı yer sayıldığını ifade etmektedir³⁰.

C. "İl Belediye Sınırları" Çözümü

Öğretide Pulaşlı, ibraz süresinin tespitinde il, ilçe ve belediye ile Büyükşehir Belediyesi sınırlarının önemini bulunduğunu, kural olarak il ve ilçe sınırlarının esas alındığını, ancak Büyükşehir Belediye sınırlarının da göz önüne alınması gerektiğini ifade etmektedir³¹. Keşide ve ödeme yerlerinin aynı ilin sınırları içinde olduğu durumda çekin 10 gün içinde ibrazının gerektiğini belirten yazar devamla aynen "*Ancak buradaki il sınırından amaç, il belediyesi sınırının anlaşılması gerekir; örneğin, çek hesabı Ankara Büyükşehir Belediye sınırları dışın-*

²⁶ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1168.

²⁷ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1168.

²⁸ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1999, s. 256.

²⁹ KAYAR, s. 152.

³⁰ KAYAR, s. 152.

³¹ PULAŞLI, s. 193.

da, ancak Ankara il sınırı içinde olan Haymana'da ise, çek Ankara'da keşide edilmişse, ibraz süresi 10 gün değil, bir aydır. Buna karşın, keşide yeri 'Balıkesir' ve muhatap banka 'Balıkesir/Salıpazar' ise, ibraz süresi 10 gündür, çünkü keşide ve ödeme yeri **aynı ilin belediye sınırları içindedir**³² demek suretiyle ibraz sürelerinin belirlenmesinde "il belediye sınırları"nın esas alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

Bu görüş uyarınca, bir çekin keşide edildiği yer ile muhatap banka şubesinin bulunduğu yer (ödeme yeri) aynı "ilin belediye sınırları" içinde ise ödeme için ibraz süresi on gün, buna karşılık ödeme ya da keşide yerinden birisi il belediye sınırı dışında ise ibraz süresi bir ay olacaktır.

D. "Büyükşehir Belediye Sınırları" Çözümü

"Çek Hukuku" kitabında Göle, TTK m.708, f.1'de, keşide edildiği yerde ödenecek çeklerin on gün, keşide edildiği yerden başka bir yerde ödenecek olan çeklerin ise bir ay içinde muhatap bankaya ödeme için ibraz edilmelerinin gerektiğini belirtildiğini, ancak kanun koyucunun madde düzenlemesi içinde "yer" kelimesine açıklık getirmediğine dikkat çekmektedir³³. Yazar, şehirlerimizin çok hızlı gelişip, büyüdüğünü, bu durum dikkate alındığında çekte ibraz sürelerinin belirlenmesinde "Büyükşehir Belediye sınırları"nın ölçü alınmasının yerinde olacağını ifade etmektedir³⁴. Yazar bu görüşünü şu şekilde açıklamaktadır: "*Bu düzenlemeye göre ödeme için ibraz sürelerinin tespitinde belediye ya da il sınırlarından hangisinin esas alınacağı açık değildir. Ankara'da keşide edildiği belirtilen bir çekin ödeme yeri muhatap bankanın Ankara il sınırları içindeki*³⁵ bir şu-

³² PULAŞLI, s. 193-194.

³³ GÖLE, Çek Hukuku, s. 132.

³⁴ GÖLE, Çek Hukuku, s. 132.

³⁵ Her ne kadar yazar burada "Ankara il sınırları içinde" şeklinde bir ifade kullanmışsa da, yazarın ortaya koyduğu düşüncenin doğru anlaşılabilmesi açısından, sadece, buradaki ifadeyi "Ankara belediye sınırları" olarak anlamak, kanaatimizce daha yerinde olacaktır. Biraz sonra da açıklayacağımız üzere "il sınırı", bir ili diğer komşu olduğu il ya da illerin sınırından ayıran, "il belediye sınırı" da dahil olmak üzere o ile bağlı "tüm ilçe ve köyleri" de içine alan sınırı belirtmektedir. Durum böyle olunca, keşide yeri Ankara, ödeme yeri ise muhatap bankanın Ankara il sınırları içinde bir başka şubesi olan bir çekte eğer ibraz süresi tartışmasız on gün olarak kabul ediliyorsa, keşide yerinin Kızılcahamam ödeme yerinin de Ankara il sınırları içinde bir banka şubesi olduğu durumlarda da ödeme için ibraz süresi on gün olarak kabul edilmek gerekecektir; çünkü, Kızılcahamam da Ankara il sınırları içinde bir ilçedir. Oysa, yazarın verdiği örnekteki keşide yeri Ankara, ödeme yeri de muhatap bankanın Ankara "belediye sınırları içinde" bir banka şubesi olduğu kabul edilirse, ödeme için ibraz süresi on gün olacaktır. Buna karşılık, yazarın da isabetle belirttiği gibi keşide yerinin Kızılcahamam, ödeme yerinin ise Ankara il sınırları içinde bir başka banka şubesi olduğu durumlarda ibraz süresinin tespiti sorun olacaktır (Nitekim bkz. GÖLE, Çek Hukuku, s. 132).

besi ise bir sorun olmamalıdır; süre on gündür. Ancak, keşide yeri olarak Kızılcahamam'ın yazıldığı, ödeme yerinin ise Ankara il sınırları içinde bir banka şubesi olduğu durumlarda ödeme için ibraz süresinin ne olacağı tereddütlere yol açmaktadır. Herhalde bu gibi durumlarda, şehirlerimizin süratle büyüdüğü gözününe alınarak büyükşehir belediye sınırlarının esas alınması yerinde olur. Böylece, keşide yeri olarak Kızılcahamam dışında ancak Ankara il sınırları içinde bir yer gösterilmişse, süre bir ay, buna karşılık aynı çekin ödeme yeri olarak muhatap bankanın Kızılcahamam şubesi gösterilmişse süre on gün olacaktır³⁶."

Yazarın bu açıklamalarından ortaya çıkan sonuç şudur ki, eğer bir çekte çekle işleyen hesabın bulunduğu muhatap banka şubesinin bulunduğu yer, Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan bir ilçe ve keşide yeri de aynı Büyükşehirin Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan başka bir ilçesi ise ödeme için ibraz süresi on gün olacaktır; çünkü, her iki ilçe de o Büyükşehirin Belediye sınırları içinde yer almaktadır. Buna karşılık, aynı çekte keşide yeri olarak Büyükşehir Belediye sınırları dışında yer alan bir ilçe yazılmış ise, ibraz süresi bir ay olacaktır.

E. "Keşidecinin İradesi" Çözümü

"3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun İle İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamaya Çıkan Sorunlar, Tespit ve Öneriler Sempozyumu"nun "Tartışmalar" bölümünde Göle, çeklerin ibraz sürelerini düzenleyen TTK m.708 ile ilgili olarak yaptığı açıklamalarda, öncelikle Türkiye'de ilçelerin ve köylerin gelişmesiyle birlikte çek kullanımının yaygınlaştığını, buna bağlı olarak da ibraz sürelerinin belirlenmesinin güçlük arzettiğini, bunun m.708'in yetersizliğinden kaynaklandığını ve "yer" kelimesinin açıklanmaya muhtaç olduğunu belirttikten sonra, "yer" kelimesinin anlamının tespiti, ne il ne de Büyükşehir Belediyesi ölçütünün esas alınmasından yana olduğunu ifade etmiştir³⁷. Yazar devamla aynen "Çek

³⁶ GÖLE, Çek, s. 132. "İlçe sınırlarını" esas almakla birlikte Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan tüm ilçeleri bir bütün olarak kabul etmek gerektiğini savunan diğer yazarlar için bkz. REİSOĞLU, Keşide Yeri, s. 21; REİSOĞLU, Çek, s. 160, dp. 386 ve s. 162; ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1999, s. 256; KAYAR, s. 152. Diğer taraftan Pulaşlı da, yer kavramından "il belediye sınırları"nın anlaşılması gerektiği görüşünü savunmakla birlikte Büyükşehirlerde, "Büyükşehir Belediye sınırları"nın da göz önüne alınması gerektiğini ifade etmektedir (bkz. PULAŞLI, s. 193). Keşide yeri ile ödeme yerinin aynı olup olmadığının İstanbul gibi Büyükşehirlerde sorun oluşturduğunu belirten Zeyneloğlu, aynı yer ibaresi ile "başkent belediye hudutları"nın anlaşılmasının uygun olacağını ileri sürmektedir (ZEYNELOĞLU, s. 73, dp. 132). Yazar burada "başkent belediye hudutları" ifadesini kullanırken aslında "Büyükşehir Belediye sınırları"nı belirtmek istemektedir.

³⁷ GÖLE, 3167 Sayılı ÇekK, Tartışmalar, s. 35-36. Yazar bu açıklamalarıyla, yukarıda belirttiğimiz Çek Hukuku kitabında savunduğu görüşünü değiştirmiştir.

hukukunda esas itibariyle, keşidecinin iradesini esas alıyoruz. Dolayısıyla, keşidecinin çek üzerine yazdığı keşide yeri ile ödeme yerinin esas alınarak bir sonuca gidilmesini öneriyorum. Örneğin, keşide yeri Ankara, çekle işleyen şubenin, muhatap bankanın Ankara Cebeci şubesi olduğu durumlarda, hiç şüphesiz, o çekin ödeme için ibraz süresi on gündür. Zira, ödeme yeri ile keşide yeri aynı yerde bulunmaktadır, Buna karşılık, keşide yerinin Ulus, ödeme yerinin ise, Ankara Yenışehir şubesi olduğu durumlarda, kanımca bu çekin keşide yeri ile ödeme yeri farklı yerlerdedir; (en azından öyle gözükmektedir) dolayısıyla bu çekin ibraz süresi bir ay olmalıdır. Çünkü, keşideci, kendi iradesiyle keşide yeri ile ödeme yeri arasında bir farklılık yaratmıştır. Keşide yerini "Ulus" olarak yazarken ilini de yazabilirdi, ancak bu yola gitmemiştir. Keşide yerini yazarken, keşide yeri olarak gösterilen yerin bağlı olduğu ilin yazılması ya da keşide yerinin mutlaka il olarak belirtilmesi istikametinde yasal bir zorunluluk da yoktur. Üstelik, söz konusu örnekteki keşide yerinin hangi ilin Ulus'u olduğu da bilinmemektedir? Ankara'nın mı; İstanbul'un mu, Zonguldak'ın Ulus'u mu? Bu çekin muhatap bankanın Van şubesine ödeme için ibraz edilmesi halinde, Van şubesi, Ulus'un hangi ilin Ulus'u olduğunu nasıl anlayacak, dolayısıyla bu çekin ödeme için ibraz süresini nasıl tespit edecektir.

Bu nedenlerle, ibraz süresinin tespitinde keşidecinin kendi iradesiyle oluşan çek metnindeki yazılı bilgilere göre bir sonuca gidilmesinden yanayım" demek suretiyle ibraz sürelerinin belirlenebilmesi için "yer" kavramından "keşidecinin iradesinin" anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir³⁸.

2. Yargıtay'ın Ortaya Koyduğu Çözüm Önerileri

aa. "İl Belediye Sınırları" Çözümü

Yargıtay 10 ncu Ceza Dairesi, 16.9.1992 tarihinde verdiği bir kararında³⁹ "Suça konu çekin ödeme yeri olan Değirmendere'nin keşide edilen Trabzon ile **belediye sınırları** içinde bulunup bulunmadığı araştırılarak sonucuna göre TTK'nun 708. maddesinde belirtilen 10 günlük ibraz süresine tabi olup olmadığı saptandıktan sonra sanığın hukuki durumunun tayini gerektiğini gözetilmemesi,..." demek suretiyle ibraz süresinin belirlenmesinde "il belediye sınırlarını" esas aldığı ortaya koymaktadır. Buna göre, bir çekin keşide edildiği yer ile muhatap banka şubesinin bulunduğu yer aynı ilin belediye sınırları içinde ise, ibraz süresi on gün; buna karşılık keşide ya da ödeme yerinden birisi il belediye sınırları dı-

³⁸ GÖLE, 3167 Sayılı ÇekK, Tartışmalar, s. 36.

³⁹ Y.10. CD. 16.6.1992, 6080/8747 (SELÇUK S., Çek suçları, Öğreti-Mevzuat-İçtihat, Ankara, 1993, s. 247).

şında ise ibraz süresi bir ay olacaktır. Yargıtay 10 ncu Ceza Dairesi bu kararından önce verdiği bir başka kararında⁴⁰ da aynı görüşü ifade etmiştir. Buna göre *"Karpuzlu isimli yerleşme yerinin ilçe olduğunun anlaşılmasına göre, Aydın ili Belediye hududu dahilinde olup olmadığı araştırılarak, Belediye hududu dışında olduğu anlaşıldığı takdirde TTY'nun 708. maddesine göre bir aylık ibraz süresine tabi olacağı...."* şeklindeki açıklamasıyla Onuncu Ceza Dairesi, ibraz süresinin belirlenmesinde "yer" kavramından "il belediye sınırları"nın anlaşılması gerektiği görüşünü savunmaktadır.

bb. "İl Sınırları" Çözümü:

Yargıtay, bazı kararlarında da ibraz süresinin belirlenmesinde "yer" kavramından "il sınırları"nın anlaşılması gerektiği yönünde görüş ortaya koymuştur. Buna göre bir kararında⁴¹ Yüksek Mahkeme *"Keşide ve ödeme yeri aynı ilin sınırları içinde bulunan çekin muhatap bankaya TTK'nun 708. maddesinde yazılı 10 günlük süre geçtikten sonra 23.8.1988 tarihinde ibraz edildiği ve ...."* demek suretiyle ibraz süresinin belirlenmesinde "il sınırları" kriterinin esas alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüş uyarınca, çekin keşide ve ödeme yerleri aynı ilin sınırları içinde ise ibraz süresi on gün; ayrı illerin sınırları içinde ise bir aydır.

V. "De Lege Lata" Çözüm Önerimiz

1- Keşide Yeri Olarak Gösterilebilecek "Yer"ler

Yukarıdaki açıklamalarımız içinde de ayrıntılarıyla ortaya koyduğumuz üzere, TTK m.708 sisteminde, Türkiye'de ödenecek bir çekte ödeme için ibraz sürelerinin on gün ya da bir ay olarak belirlenmesi ödeme ve keşide yerinin aynı ve farklı yer olması esasına göre düzenlenmiştir. Sorun, bir kez daha belirtmek gerekirse, "keşide yeri"ne verilecek anlamdan kaynaklanmaktadır. Ancak, ibraz sürelerinin belirlenmesinde "keşide yeri" kavramına verilmesi gereken anlama geçmeden önce mutlaka aydınlatılması gereken bir husus, "nerelerin çeke keşide yeri olarak yazılabileceği"dir. Çünkü keşide yeri, bir çekte bulunması alternatif zorunlu bir unsurdur. Bu nedenle çeke yazılacak keşide yerinin çekin geçerliliği açısından son derece büyük önemi bulunmaktadır. Bir başka deyişle, çeke yazılan keşide yeri geçersiz ise, çek de, zorunlu unsur eksikliğinden dolayı geçersiz hale gelecektir. Örneğin çeke keşide yeri olarak mahalle, semt veya sokak isimlerinin yazılması durumunda, çekte keşide yerinin geçerli olarak yazıldığından

⁴⁰ Y.10. CD. 28.1.1992, 996/117 (SELÇUK, s. 255)

⁴¹ Y.10. CD. 2.7.1992, 6933/7919 (SELÇUK, s. 247-248)

söz edilebilip edilemeyeceği açık değildir. Dolayısıyla öncelikle çeke geçerli olarak yazılabilecek keşide yerlerinin nereler olabileceği açıklığa kavuşturulmalı, bundan sonra da "yer" kavramına verilecek anlama göre ödeme için ibraz süresi belirlenmelidir.

Hemen şunu belirtmek gerekir ki, Ticaret Kanunumuz bir çeke keşide yeri olarak yazılabilecek yerler konusunda herhangi bir düzenleme içermemektedir. Ancak öğretide ve Yargısal İçtihatlarda sorunun çözümüne yönelik bazı öneriler sunulmaktadır.

Öğretide Öztan, policede olduğu gibi, çekte de keşide yerinin "belli" ve "mümkün" bir yer olmasının yeterli olacağını; gerçeğe uygunluğun şart olmadığını ileri sürmektedir⁴².

"Çek Hukuku" kitabında Göle, bir çeke keşide yeri olarak yazılabilecek yerler konusunda aynen "*Keşide yeri olarak senedin keşide edildiği ilin adının da yazılması zorunlu değildir. İl yerine ilçe, köy ve benzeri yerler de yazılabilmelidir*" demek suretiyle keşide yerine mutlaka çekin keşide edildiği ilin yazılmasının zorunlu olmadığını, "ilçe", "köy" ve "benzeri yerler"in de yazılabileceğini ifade etmektedir⁴³.

Soruna 40.Yılında Türk Ticaret Kanunu Seminer Tartışmalarında doğrudan değinen Kendigelen, öncelikle bunun Türkiye'ye özgü bir sorun olduğunu, keşide yerine örneğin Bahçelievler yazıldığında hangi Bahçelievler olduğunun nasıl anlaşılacağını, dolayısıyla ibraz süresinin nasıl belirleneceğinin açık olmadığını belirttiikten sonra, keşide yeri sorununun bonoda ibrazın nereye yapılacağı, çekte ise ibraz sürelerinin belirlenmesinde, hatta senedin geçerliliği açısından son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır⁴⁴. Yazar çözüm olarak, keşide yerine ilişkin kısaltmaların geçerli olup olmadığına ışık tutan İçtihadı Birleştirme Kararından⁴⁵ yararlanılabileceğini, kararda senedin "*şüpheye yer vermeyecek şekilde nerede düzenlendiği belli*" ise, kısaltmanın geçerli olarak kabul edildiğinin belirtildiğini, bu durumda örneğin Aksaray denildiği zaman bu ibarenin kesinlikle şüpheye meydan verdiğini, çünkü İstanbul Aksaray mı yoksa il olan Aksaray mı anlaşılmadığını ileri sürmektedir. Yazar devamla, Türkiye'de birçok ilimizde aynı adı taşıyan ilçe bulunduğunu, hatta aynı adı taşıyan illerin bile mevcut olduğunu, dolayısıyla buraların herhangi bir belirtme olmadan keşide

⁴² ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1999, s. 256.

⁴³ GÖLE, Çek Hukuku, s. 26.

⁴⁴ KENDIGELEN, 40. Yılında TTK-Tartışmalar, s. 100.

⁴⁵ YIBK. 14.12.1992 T. E.1992/1, K.1992/5 (YKD, C.19, S.5, s. 663 vd.)

yeri olarak yazılmasında ortaya önemli sorunların çıkacağını da ifade etmektedir⁴⁶.

Eriş de, Ticaret Kanununda öngörülmemekle birlikte, uygulamada keşide yerinin "idari birim" olarak gösterilmesi gerektiğinin kabul edildiğini belirttikten sonra, bu uygulamanın, bazı duraksamaları ve yanlış yorumları önlemek bakımından doğru bir yaklaşım olduğunu ileri sürmektedir⁴⁷. Bu görüş uyarınca, idari birim olmayan keşide yerleri, keşide yeri olarak kabul edilemez ve bunun sonucunda da çekte keşide yeri gösterilmemiş sayılır⁴⁸. Yazar örnek olarak, Ulus, Kızılay gibi isimlerin hemen her yerde karşılaşılabilecek yerler olduğunu, bu yerlerin keşide yeri olarak sayılamayacağını, dolayısıyla böyle bir senedin yasal bir çek olarak kabul edilemeyeceğini de ifade etmektedir⁴⁹. Ancak yazar, "idari birim"in kapsamı, bir başka deyişle, idari birimden nerelerin anlaşılması gerektiği konusunda herhangi bir açıklama yapmamaktadır.

Kayar ise, herhangi bir gerekçe göstermeden bir çekte keşide yeri olarak il, ilçe veya köy adlarının gösterilebileceği görüşünü savunmaktadır⁵⁰.

Yargıtay 10 ncü Ceza Dairesi konuya ilişkin olarak 14.9.1992 tarihinde verdiği bir kararında⁵¹, "*Çekin keşide edildiği yer olan Süllerin kasaba olduğunun anlaşılmasına göre, Çal Belediyesi hududu içinde olup olmadığı araştırılarak Belediye hudutları dışında olduğu anlaşıldığı takdirde TTK 708. md.sine göre bir aylık sürenin gözönünde tutulması gerekir*" demek suretiyle "kasaba"nın keşide yeri olarak gösterilebileceğini belirtmiştir. Aynı daire 6.10.1994 tarihinde "bonoda düzenleme yeri"ne ilişkin verdiği bir kararında⁵² özetle, "*Kambiyo senedinde gösterilen adreste, mülki taksimatta olan belirli yer gösterilmemiş ise, keşide yeri gösterilmemiş demektir*" şeklindeki açıklama yaptıktan sonra "*TTK.nun 686/6 maddesinde, düzenleme yerinin de gösterilmesi, bononun unsurları arasında sayılmıştır. Takip konusu bonoda sokak adı gösterilmiş ise de, mülki taksimatta belirli olan bir il veya ilçe adı belirtilmemiştir. Bu itibarla, tanzim yeri gösterilmediğinden bononun unsuru eksik olup, kambiyo senetlerine mahsus takip yapılamaz*" demek suretiyle bonoda düzenleme yerine sadece "so-

⁴⁶ KENDİGELEN, 40. Yılında TTK-Tartışmalar, s. 100.

⁴⁷ ERIŞ, Çek-2000, s. 20.

⁴⁸ ERIŞ, Çek-2000, s. 20. Aynı doğrultuda UYAR T., Çekin Geçerlilik Koşulları, Manisa Barosu Dergisi, Yıl 2000, S.4, s. 80. Yazar da, çekte keşide yeri olarak belirtilen yerin "idari birim" olması gerektiğini, aksi takdirde çekin, keşide yerini içermiyor sayılacağını ifade etmektedir.

⁴⁹ ERIŞ, Çek-2000, s. 20.

⁵⁰ KAYAR, s. 152.

⁵¹ Y. 10. CD. 14.9.1992 6790/8581 (SELÇUK, s. 490)

⁵² Y.12.HD. 6.10.1994 T., E.11001/K.11719 (ERİŞ, Çek-2000, s. 36, N.53).

kak" isminin yazılamayacağını, çünkü, sokağın, mülki taksimat içerisinde sayılan bir yer olarak nitelendirilmediğini, aksi takdirde belgenin zorunlu unsur eksikliğinden dolayı bono olarak kabul edilemeyeceği görüşünü ortaya koymaktadır. Aynı kararında Yüksek Mahkeme ayrıca, düzenleme yerine bir sokak yazılacaksa, bunun geçerli olabilmesi için sokak isminin yanında mülki taksimat içerisinde yer alan bir "il" ya da "ilçenin" adının belirtilmesinin zorunlu olduğunu da ifade etmektedir.

Diğer taraftan 12 nci Hukuk Dairesi, soruna ilişkin olarak son yıllarda verdiği kararlarında bir çekte keşide yeri olarak gösterilebilecek yerin ancak bir "idari birim" olabileceği görüşünü ileri sürmektedir. Nitekim 12 nci Hukuk Dairesi, 1995 yılında verdiği bir kararında⁵³, "*Halkapınar' veya 'Şirinyer' idari birim değilse bu çekte keşide yeri yok demektir ve bu durum, tetkik merciince resen gözetilir*" şeklindeki açıklamasıyla çeke yazılabilecek keşide yerinin mutlaka bir "idari birim" olması gerektiğini, aksi takdirde belgenin zorunlu unsur eksikliği nedeniyle çek olarak nitelendirilemeyeceğini açıkça ifade etmektedir. Yine 12 nci Hukuk Dairesi, 30.9.1997 tarihinde verdiği bir başka kararında⁵⁴ "*Kambiyo senedinde keşide yeri olarak gösterilen yerin, bir idari birim olması gerekir. Yetki anlaşması olarak gösterilen yer ise, keşide yeri olamaz ve bu nedenle senet kambiyo senedi sayılamaz*" demek suretiyle aynı görüşünü sürdürmüştür. Bu kararında Yüksek Mahkeme ayrıca, "*...Sadece mahalle ve sokağın belirtilmesi keşide yerinin varlığını göstermediği gibi, yetkili mahkeme olarak Karaman'ın yazılması halinde de keşide yeri var sayılmaz*" demek suretiyle "mahalle" ve "sokak" isimlerinin keşide yeri olarak yazılamayacağını, yazıldığı durumda çekte zorunlu unsur eksikliği olacağını, dolayısıyla belgenin çek olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmektedir.

Görüldüğü üzere Yargıtay, bu kararlarında, çeke yazılacak keşide yerinin mutlaka bir "idari birim" olması gerektiğini ifade etmekte, aksi takdirde belgenin zorunlu unsur eksikliğinden dolayı çek olarak nitelendirilemeyeceğini ve dolayısıyla da böyle bir belgeye dayanılarak kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip (İİK. m.167-176) yapılamayacağını belirtmektedir. Ancak Yüksek Mahkeme, bu kararlarında, "idari birim" in kapsamına giren yerler konusunda herhangi bir açıklama yapmamaktadır. Buna karşılık "bonoda düzenleme yer"ine ilişkin iki ayrı kararında 12 nci Hukuk Dairesi, "idari birim"e verilecek anlam konusunda şu görüşleri ortaya koymaktadır: 14.12.1998 tarihinde verdiği bir kararında⁵⁵

⁵³ Y.12. HD. 30.3.1995 E.4810 K.4733 (ERİŞ, Çek-2000, s. 46, N.87).

⁵⁴ Y.12. HD. 30.9.1997 T., E.9166/K.9577 (ERİŞ, Çek-2000, s. 457, N.114).

⁵⁵ Y.12. HD. 14.12.1998 T., E.1998/12925, K.1998/14422 (YKD., C.25, S.5, Mayıs, 1999, s. 650).

Yargıtay 12 nci Hukuk Dairesi "*Köy mahalli idareler ayrımına göre bir birim olup senette gösterilmesi halinde, TTK.nun 688/6. maddesinde belirtilen tanzim yerinin varlığı karşısında, diğer unsurları tamam olan senedin, kambiyo senedi sayılması zorunludur*" demek suretiyle bonoda düzenleme yerin olarak "köy"ün gösterilebileceğini ve bu durumun senedin geçerliliğine olumsuz bir etki yapmayacağını belirtmektedir. Aynı kararında Yüksek Mahkeme "*Mercice sadece Iller İdaresi Kanunundaki ayrımı esas alarak takip dayanağı belgenin bono niteliğinde olmadığı şeklindeki gerekçesi yerinde görülmediğinden merci kararı anılan senet yönünden bozulması gerektiği sonucuna varılmıştır*" diyerek "idari birim"in içeriği konusunu da açıklığa kavuşturmuştur. 12 nci Hukuk Dairesi çok yeni tarihli aynı konuya ilişkin bir başka kararında⁵⁶, bu görüşünü sürdürmüş ve idari birim kapsamına "köy"ün de girdiğini açıkça ortaya koymuştur. "Bonoda keşide yeri olarak **idari birimin** gösterilmesi" başlıklı bu kararında Yüksek Mahkeme aynen "*Takip dayanağı senette keşidecinin adı yanında H...Köyü adres olarak gösterilmiştir. 442 sayılı Köy Kanununun 7. maddesi ve Anayasanın 127. maddesi hükümlerine göre mahalli idareler ile belediye ve köy kamu tüzel kişi olarak belirtilmiştir. Köy mahalli idareler ayrımına göre bir birim olup senette gösterilmesi halinde TTK. 688/6. maddesinde belirtilen tanzim yerinin varlığının kabulü gerekir. Bononun diğer unsurlarının mevcudiyeti karşısında bu yöndeki itirazın reddi ile...*" demek suretiyle "köy"ün idari birim olarak nitelendirileceğini ve bonoya düzenleme yeri olarak geçerli bir şekilde yazılabileceğini ifade etmektedir.

Yukarıda Yargıtay 12 nci Hukuk dairesinin "bonoda düzenleme yeri"ne ilişkin bu görüşleri çeke de uygulandığı takdirde, bir çeke keşide yeri olarak "köy" yazılabilecektir ve bu durum çekin geçerliliğini etkilemeyecektir; çünkü "köy", mahalli idareler ayrımına göre bir birimdir.

Bir çeke keşide yeri olarak gösterilebilecek "yer" hakkında "her zaman geçerli olabilecek genel bir ölçü"nün ortaya konulması, kanaatimizce, çıkması muhtemel sorunların daha başlangıçta giderilebilmesi açısından son derece önemli olmakla birlikte, yeterli değildir. Çünkü, sunulacak çözüm eğer bir genelleme olarak kalırsa bu durumda ortaya yine yorumlama sorunları çıkacaktır. Nitekim benzer bir sorun olan, "çekte keşide yerinin kısaltılarak yazılıp yazılamayacağı" konusunda Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı verilmiş olmasına karşın⁵⁷ öğretide, bu İçtihadı Birleştirme Kararında ortaya konulan "*keşide yerinin, hiçbir du-*

⁵⁶ Y.12.HD. 14.6.2001 T., E.2001/9746, K.2001/10652 (YKD., C.27, S.10, Ekim, 2001, s. 1548).

⁵⁷ YİBK. 14.12.1992 T. E.1992/1, K.1992/5 (YKD, C.19, S.5, s. 663 vd.).

raksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması koşulu ile kısaltılarak yazılabileceği" ölçütü, TTK'nın bu noktada aradığı kesinliği sağlamaktan uzak olduğu, hangi kısaltmaların belirtilen bu ölçüye uygun olduğunun tespiti ve bunları bilerek çek alma gibi bir zorunluluğa yol açması gibi gerekçelerle eleştirilmektedir⁵⁸. Dolayısıyla, "keşide yeri olarak yazılabilecek yer"ler konusunda da sadece bir genelleme yapmak, yine farklı görüşlerin ortaya atılmasına yol açacaktır. Diğer taraftan şu da bir gerçektir ki, TTK. m.708 sistemi böyle devam ettiği sürece, "yer" konusunda genel bir çözüm önerisi sunulması da son derece zordur. Bununla birlikte kanaatimizce, bir çekte yer alması (TTK m.692, b.5) ya da keşidecinin ad ve soyadı (imzası) yanında bulunması zorunlu olan (TTK m.693, f.3) keşide yerinin "hiçbir karışıklığa ve duraksamaya meydan vermeyecek şekilde belirlenebilir olması" zorunludur⁵⁹. Bunun anlamı, çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ya da takas odasına ibrazı durumunda, ibraz süresinin - biraz sonra görüşümüzü ortaya koyacağımız ölçü esas alınarak - tespiti açısından herhangi bir güçlükle karşılaşmamasıdır. Bu nedenle, Yargıtay'ın çekte keşide yerinin ancak "idari birim" olabileceği, idari birimin de sadece "İller İdaresi Kanunu esas alınarak belirlenemeyeceği " ve bu çerçevede "köy"ün de gerek Anayasa'nın 127 nci maddesi gerek Köy Kanunu'nun 7'nci maddesi çerçevesinde bir birim olduğu ve bonoya (dolayısıyla da çeke) yazılabileceği görüşü, kanaatimizce ortaya koymaya çalıştığımız "keşide yerinin hiçbir karışıklığa ve duraksamaya meydan vermeyecek şekilde belirlenebilir olması" ölçüsüyle tam anlamıyla bağdaşmamaktadır. Çünkü, örneğin bir çeke keşide yeri olarak, yanına hangi il ya da ilçeye bağlı olduğu belirtilmeksizin herhangi bir köy isminin yazıldığı durumda, yine örneğin ibraz sürelerinin belirlenebilmesi açısından keşide yerinden "ilçe sınırları"nın anlaşılması gerektiği görüşüne ağırlık verilecek olursa ve nihayet Türkiye'de ayrı il ve ilçelere bağlı aynı adı taşıyan yüzlerce köy bulunduğu gerçeği de ortada olduğuna göre, keşide yerinin herhangi bir karışıklığa yol açmayacak şekilde belirlenebilmesi mümkün olamayacaktır. Benzer güçlükler, ülkemizde aynı adı taşıyan "belde", "ilçe" ve "iller"in bir çeke keşide yeri olarak yazılırken yanına diğer yerlerden ayırt edilmelerini sağlayacak bir belirtmenin yapılmaması durumunda da karşımıza çıkacaktır. Örneğin çekin keşide yerine Türkiye'nin idari yapılanması içinde aynı adı taşıyan, örneğin Ulu-

⁵⁸ REİSOĞLU S., Çeklerde keşide Yeri İle İlgili Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ve Uygulaması, Bankacılar Dergisi, S.12, Temmuz, 1993, s. 28-29; ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1057-1058.

⁵⁹ Kendigelen de, benzer şekilde, Yargıtay'ın yukarıda belirttiğimiz İçtihadı Birleştirme Kararında ortaya konulan ölçüye uygun olarak, keşide yeri açısından, çekin şüpheye yer vermeyecek şekilde nerede düzenlendiğinin belli olması gereğinden söz etmektedir (Nitekim bkz. KENDİGELEN, 40. Yılında TTK-Tartışmalar, s. 100).

bey (Ordu ve Uşak illerinin ayrı ayrı ilçeleri) yazılmış ve yanına hangi il olduğu da eklenmemişse ibraz sürelerinin nasıl tespit edileceği sorunu çözüm beklemektedir. Bu durumu daha da somutlaştıracak olursak; böyle bir çekte ödeme yeri Türkiye X Bankası Anonim Şirketi Ulubey Şubesi/Ordu yazıyor ve keşideci de keşide yeri olarak sadece Ulubey yazmışsa, buradaki Ulubey hangi ilin sınırları içinde yer alan Ulubey'dir? Hemen, keşidecinin çek hesabı orada bulunduğu için keşide yeri açısından da doğal olarak anlaşılması gereken Ordu ili bünyesinde yer alan Ulubey'dir itirazı yapılabilir. Ancak keşidecinin bu çeki, kendisinden battaniye satın aldığı Uşak- Ulubey'li bir tüccara keşide yerini yazarken Uşak-Ulubey'i kast ederek verdiği durumda ne olacaktır? İlk durumda ibraz süresi 10 gün iken (keşide ve ödeme yeri aynı ilçe olduğu için "yer" kavramına hangi anlam verilirse verilsin ibraz süresi on gündür), ikinci durumda bir ay olacaktır. Yukarıda verilen Ulus ve Bahçelievler örnekleri açısından da durum böyledir. Kanaatimizce keşide yerinin yukarıda verdiğimiz örneklerde olduğu gibi bir duraksamaya ve karışıklığa yol açacak şekilde yazıldığı durum-larda o belgenin çek olarak nitelendirilmemesi gerekir. Çünkü ortada, çek metninde bulunması zorunlu olan bir unsur eksikliği var demektir. Aksi takdirde ibraz süresinin on gün mü yoksa bir ay mı olduğu tespit edilemeyecek ve buna bağlı olarak da bir çok başka sorunla karşı karşıya kalınacaktır⁶⁰. Bütün bu nedenlerden dolayı, çekte keşide yerinin hiçbir duraksamaya ve karışıklığa yol açmayacak şekilde yazılması zorunludur.

Sonuç olarak, yukarıda verdiğimiz örneklerde olduğu gibi, bir çekte keşide yeri olarak, Türkiye'nin idari yapılanması içinde yer almakla birlikte aynı adı taşıyan yerlerin yazılması durumunda (bu yer bir köy -Yeşilköy/Espiye- olabileceği gibi, bir semt -Ulus/Ankara- ya da bir mahalle -Barbaros Mahallesi/Erzincan- de olabilir) yanına mutlaka bağlı oldukları "il/ilçe"nin de yazılması, geçerli bir çekten söz edilebilmesi açısından son derece önemli ve gereklidir. Ancak başka hiçbir belirtme olmaksızın bir çeke keşide yeri olarak her yerde bulunması mümkün olan bir mahalle, semt adı, belde veya köy adı ya da aynı adı taşıyan ve farklı illere ait olan ilçe yazılması geçerli bir yazım olarak nitelendirilemez; aksi takdirde çek, zorunlu unsur eksikliğinden dolayı geçersiz olur.

2- İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde "Yer" Kavramına Verilecek Anlam Konusundaki Görüşümüz:

Sorunun çözümüne önce "il sınırları", "belediye sınırları" ve "Büyükşehir Belediye sınırları" ayırımını yaparak başlanması yerinde bir yaklaşım olacaktır. //

⁶⁰ NARBAY, s. 39.

sınırı" bir ili diğer ilden ayıran; o ile bağlı tüm ilçe, bucak⁶¹, belde ve köyleri içine alan ve sınırları kesin olarak belirli olan coğrafi bölgeyi ifade etmektedir. "*Belediye sınırı*", bulunduğu il, ilçe ve beldenin yerleşim alanlarına göre belirlenen, il sınırlarıyla çakışmayan, belediye hizmetlerinin götürüldüğü ve il sınırlarına göre çok daha dar olan bölgeyi ifade eder. "*Büyükşehir Belediye sınırı*" ise, ismini aldığı Büyükşehirin Belediye sınırıdır (3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, m.5/f.1).

Görüldüğü üzere TTK m.708 düzenlemesi bu şekliyle kaldığı sürece, "keşide yeri" kavramına, yukarıda öğreti ve Yargıtay görüşlerini açıklarken de ortaya koyduğumuz üzere, "il sınırları", "il belediye sınırları", "ilçe sınırları" ve "Büyükşehir Belediye sınırları" olmak üzere dört değişik anlam verilebilecektir. Bu durumda benzer olaylar için farklı ibraz sürelerinin belirlenmesi sonucu ortaya çıkmaktadır ki, bunun çek açısından kabul edilebilmesi mümkün değildir.

Kanaatimizce, TTK m.708 düzenlemesi mevcut şekliyle yasada kaldığı sürece, "yer" kavramı konusundaki tereddütler, uygulama farklılık ve yanlışlıkları, ibraz sürelerinin belirlenmesinde "il sınırları"nın esas alınması suretiyle en alt seviyeye inecektir⁶². Bir başka deyişle, keşide yerinden il sınırları anlaşılmalıdır. Buna göre, bir çekin keşide yeri bir ilin merkezi ya da o ile bağlı bir ilçe, belde veya köy⁶³ olup da, muhatap bankanın çekle işleyen hesabı o ile bağlı başka bir ilçede ise (ödeme yeri), bu çekin ödeme için ibraz süresi on gündür. Çünkü, keşide ve ödeme yeri aynı ilin "il sınırları" içinde yer almaktadır. Böylece il sınırları bir bütün olarak "aynı yer" kapsamı içerisinde değerlendirilecek ve keşide ve ödeme yerinin o ilin sınırları içinde bulunması durumunda ibraz süresi on gün olacaktır. "Yer"den "il sınırları"nın anlaşılması çözümü, "Büyükşehir Belediyeleri" açısından da geçerli olacaktır. "Büyükşehir", 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun m.3, f.2 hükmü uyarınca "*Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri*" ifade eder. Yine aynı Kanun m.5, f.1'e göre "*Büyük-*

⁶¹ 5542 sayılı İl İdaresi Kanunu m.1, f.1 hükmü uyarınca "*Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmüştür.*" Aynı kanunun 41 nci maddesine göre "*Bucak; coğrafya, ekonomi, güvenlik ve mahalli hizmet bakımlarından aralarında münasebet bulunan kasaba ve köylerden meydana gelen bir idari bölümdür.*" Yasal varlığını sürdürmekle birlikte bucaklar, uygulamada fiili bir tasfiyeye uğramış bulunmaktadır (bu konuda bkz. YILDIRIM T., Türkiye'nin İdari Teşkilatı, İstanbul, 1999, s. 92).

⁶² NARBAY, s. 38.

⁶³ Elbette bir "belde", "kasaba" ya da "köy"ün, bağlı olduğu il ya da ilçe belirtilmeksizin çek keşide yeri olarak yazılması, yukarıda da açıkladığımız üzere, geçerli bir yazım olmayacaktır ve belge zorunlu unsur eksikliği nedeniyle çek olarak nitelendirilemeyecektir.

şehir Belediyelerinin sınırları, ismini aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır". Bu durumda, örneğin çeke keşide yeri olarak İstanbul Büyükşehir Belediye sınırlarına dahil olmayan, ancak İstanbul il sınırları içinde bulunan bir yer, İstanbul'a ait olduğu belirtilerek yazılmış (örneğin Ahtınşehir/İstanbul gibi) ve çeke işleyen hesabın bulunduğu şube ise İstanbul Büyükşehir Belediye sınırları içinde yer alan bir ilçe olması durumunda (örneğin Türkiye X Bankası Anonim Şirketi Kadıköy Şubesi/İstanbul gibi) da ibraz süresi keşide ve ödeme yerinin "aynı ilin sınırları içinde" bulunması nedeniyle on gün olacaktır. Görüldüğü üzere, sunduğumuz bu çözüm, il sınırlarının kesinlik taşıması, yani bir ile bağlı ilçe, belde ve köylerin hiçbir duraksamaya meydan vermeyecek şekilde belirli olması ve yürürlükteki hukukumuz açısından "tek bir ölçü ortaya koyması" gibi nedenlerle kabul edilmeye daha elverişlidir. Böylece Büyükşehir Belediyelerinin bulunduğu iller ile Büyükşehir olmayan iller arasında ibraz süresinin belirlenmesi açısından bir ayırım yapılmayacak ve "tek bir ölçü" uygulanacaktır.

Oysa aynı şeyleri, "il belediyesi sınırı" ve "ilçe sınırı" açısından söyleyebilmek çok kolay değildir. Öncelikle "il belediyesi sınırı", *Öztaş*'ın da yerinde olarak belirttiği gibi⁶⁴, özellikle gerekli kesinlikten yoksun olması, bir başka deyişle, il belediye sınırlarının belirlenebilmesinin son derece güç olmasından dolayı isabetli bir çözüm olmaktan uzaktır. Bir başka deyişle, bu ölçünün esas alındığı durumda, örneğin kendisine ödenmek üzere bir çek ibraz edilen muhatap bankanın, ibraz sürelerinin geçip geçmediğini belirlerken, keşide yeri olarak yazılan yerin, il belediye sınırları içinde olup olmadığını tespit edebilmesi son derece güç olacak ve hatta banka bu tespiti çek metni dışında başka vasıtalarla yapmak durumunda kalacaktır ki, bunun da kabul edilebilmesi mümkün değildir. Benzer sakıncalar "ilçe sınırları"nın esas alınması durumunda da ortaya çıkacaktır⁶⁵. Her şeyden önce, ilçe sınırlarını esas alan yazarların ittifakla kabul ettikleri üzere, Büyükşehir Belediyelerinin bulunduğu illerde "ilçe sınırları" ölçütü uygulanmayacak, Büyükşehir Belediyesi içinde yer alan tüm ilçeler "merkez ilçe" ile birlikte bir bütün olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla bu görüşün kabul edilmesi durumunda, "yer" kavramına, birincisi normal iller açısından, diğeri de Büyükşehirler açısından olmak üzere iki ayrı anlam verilmesi sonucu doğacaktır ki, bunun da "karışıklığa meydan vermesi" ve "ölçü birliğinin sağlanamaması" gibi nedenler yüzünden kolaylıkla savunulması mümkün olmayacaktır.

Bütün bunlarla birlikte, *Göle*'nin bu konudaki son görüşünde ortaya koyduğu çözüm önerisi açısından da karşımıza önemli sorunlar çıkacaktır. Çünkü, önce-

⁶⁴ ÖZTAŞ, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1056, dp. 77.

⁶⁵ NARBAY, s. 39.

likle keşidecinin gerçek iradesinin nasıl tespit edileceği sorunu başlı başına çözüme muhtaç durumdadır. Bunu yazarın yukarıda verdiği örneğe uygulayacak olursak, Van'daki banka şubesi bu gerçek iradeyi nasıl tespit edecektir? Çözümün kolay olmadığı ortadadır. Bunun yanında şunu bir kez daha önemle belirtmek gerekir ki, ibraz süreleri tespit edilebilmesi için keşide ve ödeme yerlerinin hiç-bir duraksamaya ve karışıklığa yol açmayacak şekilde belli ve mümkün olması gerekir⁶⁶. Aksi takdirde kendisine ödenmek üzere bir çek ibraz olunan banka bu tespiti çek metni dışında başka araçlarla ortaya koymak durumunda kalacaktır. Paraya eşdeğerde bir kambiyo senedi olan ve bulunması mutlak zorunlu olan unsurları herhangi bir karışıklığa ve duraksamaya yol açmayacak şekilde "kesin" olarak taşınması gereken çek açısından bu durumun kabul edilebilmesi mümkün değildir.

VI. "De Lege Ferenda" Çözüm Önerimiz

Yukarıdaki açıklamalarımız içinde ayrıntılı olarak ifade ettiğimiz gibi, çekte ibraz sürelerini düzenleyen TTK'nın 708 nci maddesinde, Türkiye'de ödenecek bir çek için "on gün" ve "bir ay" olmaz üzere "iki ayrı" süre öngörülmüştür. Diğer taraftan bu sürelerin belirlenmesinin "ödeme" ve "keşide yeri"nin aynı ve farklı "yer" olması ölçütüne bağlanması; buna karşılık maddede "yer" kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda bir açıklamanın yer almaması, öncelikli olarak çekin geçerliliği (keşide yerinin yazılmış sayılıp sayılmamasına göre) ve daha sonra ibraz sürelerinin belirlenmesi konularında birçok soruna ve uygulama farklılıklarının doğmasına yol açmaktadır. Bu durumun nedeni, bir kez daha belirtmek gerekirse, Cenevre Yeknesak Kanunu m.29'da düzenlenen ibraz sürelerinin (Vorlegungsfristen) ülkemiz açısından uygun görülmemesi ve Anlaşmanın II Numaralı Ekinin 14 ncü maddesine dayanılarak bu sürelerin TTK m.708'de olduğu gibi düzenlenmesidir⁶⁷. Böylece bir taraftan CYK m.29 sistemi esas alınırken, diğer taraftan da sürelerin uzunluğu bakımından Eski Ticaret Kanunu m.621, f.1'in etkisinde kalınmış⁶⁸ ve ülke içinde ödenecek çekler bakımından keşide ve ödeme yerlerinin aynı ya da farklı yer olmasına göre on gün ve bir ay

⁶⁶ Reisoglu keşide yerinin sadece "belli" ve "mümkün" olmasından söz etmektedir (REİSOĞLU, Çek Hukuku, s. 38). Öztan ise, keşide yerinin poliçede olduğu gibi "belli" ve "mümkün" bir yer olmasının yeterli olduğunu ancak gerçeğe uygunluğunun şart olmadığını ileri sürmektedir (ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku-1997, s. 1056).

⁶⁷ KARAYALÇIN, s. 215; KALPSÜZ/EREM/ÇELEBİCAN, s. 99; POROY/TEKİNALP, s. 247, N.444; ÖZKORKUT, s. 59-60.

⁶⁸ ETK m. 621, f.1'de, keşide ve ödeme yeri aynı mahal olan çekler için ibraz süresi 10 gün, farklı mahal olan çeklerde ise bir aylık ibraz süreleri öngörülmüştür. Bu konuda bkz. POROY/TEKİNALP, s. 247, N.444; ÖZKORKUT, s. 59-60.

olmak üzere iki ayrı ibraz süresi öngörülmüştür. Bu durum ise, yine yukarıdaki açıklamalarımız içinde ayrıntılı olarak ortaya koyduğumuz üzere, bir çok sorunun doğmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, 29 Haziran 1956'da kabul edilip 1 Ocak 1957 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olan Türk Ticaret Kanunu'nun çekte "ödeme için ibrazı" düzenleyen 708 nci maddesinin birinci fıkrası hükmü (m.708, f.1), bütün bu duraksamaları ve farklı yorumları önleyecek şekilde yeniden düzenlenmek durumundadır. Bu düzenleme ihtiyacı, aynı zamanda çeke olan güvenin sağlanması açısından da son derece gereklidir⁶⁹. Çünkü, hiçbir çek hamili kabul ettiği bir çekin tahsili sırasında, çekte yazılı olan keşide yerinin duraksamaya yol açtığı için geçerli bir yazım olarak değerlendirilmemesi, dolayısıyla elindeki belgenin de çek sayılmaması ya da ibraz süresinin, keşide yerinin farklı yorumlanmasından dolayı, geçirilmiş olması gibi istenmeyen sonuçlarla karşılaşmak istemeyecektir. Oysa TTK m.708, f.1'in mevcut düzenlemesi bu gibi istenmeyen sonuçlara yol açabilecek niteliktedir.

Kanaatimizce bütün bu tartışmaları, uygulama farklılıklarını ve yanlışlıklarını ortadan kaldıracak çözüm, öncelikli olarak ibraz sürelerinin, tıpkı Cenevre Yeknesak Kanunu m.29, f.1'de olduğu, yine CYK m.29'u esas alan Alman Çek Kanunu m.29, f.1⁷⁰ ve İsviçre Borçlar Kanunu m.1116, f.1'de⁷¹ olduğu gibi düzenlenmesidir. Buna göre, ödeme için ibraz süreleri belirlenirken "ülke içi" tek bir kriter olarak kabul edilecek, yani, bir çekin keşide ve ödeme yerinin Türkiye içinde yer aldığının belirlendiği durumda "tek bir ibraz süresi" öngörülmeyecektir⁷².

⁶⁹ Özkorkut da, yerinde olarak, ibraz sürelerinin ülke içinde on gün ve bir ay belirlenmesinin ibraz sürelerinin yaratacağı hüküm ve sonuçlar bakımından tam yirmi (bazen yirmibir) günlük fark yaratacağını, bu farkın oluşturulmasının sadece "yer" kavramına verilen anlamdan ortaya çıktığını ve yer kavramının da sürekli olarak değişik yorumlanmaya imkân verir durumda olmasının çeke olan güveni sarsıcı bir nitelik taşıdığını ifade etmektedir (bkz. ÖZKORKUT, s. 61).

⁷⁰ Alm.ÇekK. m.29, f.1 hükmü uyarınca, bir çek düzenlendiği ülkede ödenecekse sekiz gün içerisinde ödenmek üzere ibraz edilmek zorundadır (m.29, f.1: *Ein Scheck, der in dem Land der Ausstellung zahlbar ist, muss binnen acht Tagen zur Zahlung vorgelegt werden*). Bir başka deyişle, bir çekin düzenlendiği yer ile ödeme yeri "aynı ülke sınırları içinde yer alıyorsa" ödeme için tek bir ibraz süresi söz konusudur ve bu da sekiz gün olarak düzenlenmiştir.

⁷¹ İsv.BK. m. 1116, f.1 düzenlemesi de tıpkı Alm.ÇekK. m.29, f.1'de olduğu gibi aynı hükmü içermektedir (m.1116, f.1: *Ein Check, der in dem Lande der Ausstellung zahlbar ist, muss binnen acht Tagen zur Zahlung vorgelegt werden*). Bu durumun nedeni, her iki sistemin kaynağını CYK m.29'un oluşturmastır.

⁷² Özkorkut da, TTK m.708'in mevcut sisteminde, keşide ve ödeme yeri kavramları içinde geçen "yer"den neyin anlaşılması gerektiği konusunda öğreti, uygulama ve Yargıtay içtihatlarında farklı yaklaşımlar bulunduğunu, bu durumun ibraz sürelerinin hesaplanmasında ve buna bağlı olarak hüküm ve sonuçlarında farklılıklar yarattığını, bunun önüne geçilebilmesi için ülke içinde, Cenevre Yeknesak Kanunu m.29'da olduğu gibi tek bir ödeme için ibraz süresinin kabul edilmesinin gerekli olduğunu isabetli bir şekilde ileri sürmektedir (bkz. ÖZKORKUT, s. 60).

Böylece, bir çekin muhatap bankaya ya da bir takas odasına ibraz süresi içinde ibraz edilip edilmediği belirlenirken keşide ve ödeme yerinin Türkiye'de yer alıp almadığı tespit edilecek ve bundan sonra da ibraz süresinin geçirilip geçirilmediği ortaya konulacaktır. Bu sistem yapılacak bir yasal değişiklikle kabul edildiği ve TTK m.708, f.1 düzenlemesi belirttiğimiz şekilde değiştirildiği takdirde:

1- Öncelikle çeke yazılabilecek keşide yerleri konusundaki belirsizlikler ve uygulama farklılıkları ortadan kalkacaktır. Çünkü, keşide yeri olarak Türkiye'de bulunan herhangi bir yer hiçbir duraksamaya yol açmayacak şekilde çeke yazılabilecektir. Bu durumda çeke yazılacak keşide yerinin mutlaka "idari bir birim" olması gerektiği görüşü de önemini yitirecek ve idari bir birim olmayan bir semt adı, mahalle adı ya da bir sokak adı da çeke geçerli olarak yazılabilecektir. Bunun yanında, "idari bir birim"den nerelerin anlaşılması gerektiği ya da Türkiye'de aynı adı taşıyan birden fazla yerin keşide yeri olarak yazıldığı durumda çekin hukuki durumunun ne olacağı gibi sorunlar da ortadan kalkmış olacaktır. Daha açık bir anlatımla, bir köy ismi ya da karışıklığa yol açabilecek şekilde aynı adı taşıyan bir yer (örneğin Ereğli, Aksaray, Ulubey, Üzümlü vs. gibi) de yanında başka hiçbir belirtmeye ihtiyaç bulunmaksızın bir çeke geçerli bir şekilde keşide yeri olarak yazılabilecektir. Önemli olan yazılan keşide yerinin Türkiye'de bulunan bir yer olmasıdır.

2- Kendisine ödenmek üzere bir çek ibraz edilen muhatap banka bu çekin ibraz süresi içinde ibraz edilip edilmediğini çok kolay bir şekilde belirleyebilecektir. Muhatap banka sadece bu çekin keşide ve ödeme yerinin Türkiye'de bulunan bir yer adı olup olmadığına bakacak ve biraz sonra önereceğimiz ibraz süresinin geçip geçmediğini hiçbir tartışmaya yol açmayacak şekilde karara bağlayıp gerekli olan işlemleri yapacaktır. Böylece ülke içerisinde tek bir ödeme için ibraz süresi kabul edilmiş olacak ve bu sürenin belirlenmesinde ortaya çıkabilecek bütün tartışmalar ve uygulama farklılıklarına son verilmiş olunacaktır.

3- Bu durum, uygulama birliği ve kolaylığı sağlamanın yanında aynı zamanda çek hamillerinin çeke olan güvenlerini de artıracak; onların istenmeyen sonuçlarla karşılaşmasını önleyecektir.

Kanaatimizce, bundan sonra yapılması gerekli olan değişiklik, mevcut ibraz sürelerinin yeniden belirlenmesi olmalıdır. Buna göre "on gün", "bir" ve "üç ay" olan ibraz süreleri, yine tıpkı CYK m.29, Alm.ÇekK. m.29, f.1 ve f.2 ve İsv.BK.m.1116, f.1 ve f.2'de olduğu gibi "sekiz gün", "yirmi gün" ve "yetmiş gün" olarak düzenlenmelidir⁷³. Çekin paraya eşdeğerde bir ödeme aracı olup

⁷³ CYK m.29, f.1 ve f.2, Alm.ÇekK. m.29, f.1 ve f.2 ve İsv.BK.m.1116, f.1 ve f.2 düzenlemelerine göre bir çek keşide edildiği ülkede ödenecekse sekiz gün içerisinde, eğer keşide edildiği

herhangi bir vade içermemesi, bugün için gelinen teknolojik ilerlemeler ve sistemlerini kabul ettiğimiz modern ülke kanunlarıyla tam anlamıyla uyum sağlanması gibi nedenlerle TTK m.708'de yer alan ibraz süreleri önerdiğimiz şekilde yeniden düzenlenmelidir⁷⁴. Diğer taraftan özellikle 3167 sayılı ÇekK.'dan önce büyük tartışmalara konu olan, çekin ödeme için ibraz edileceği muhatap bankadan ne anlaşılması gerektiği sorununun⁷⁵ hiçbir tartışmaya meydan vermeyecek şekilde ÇekK.m.4 düzenlemesi içerisinde açıklığa kavuşturulmuş olması da TTK m.708'de yer alan ibraz sürelerinin öngördüğümüz şekilde değiştirilmesi görüşünü desteklemektedir. Çünkü hamil, ÇekK. m. 4, f.1, c.2 hükmü uyarınca, çek hesabının bulunduğu banka şubesi dışındaki herhangi bir şubeye de çeki geçerli olarak ibraz edebilecek ve kendisine ödenmek üzere çek ibraz edilen şube de bu çeki provizyon istemek suretiyle ödeyecektir. Konuya daha da açıklık getirmek amacıyla ÇekK. m. 4, f.2'de, muhatap banka deyiminin, çekle işleyen hesabın açıldığı banka tüzel kişiliğini ifade ettiği de vurgulanmıştır. Bu durumda hamil, elindeki çeki ödenmek üzere ibraz etmek için mutlaka çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye götürmek durumunda olmayıp, muhatap bankanın herhangi bir şubesine de geçerli olarak ibraz edebilecektir. Bugün için bütün bankalar elektronik bankacılık sistemine geçtiklerinden kendisine ödenmek üzere bir başka şubenin çeki ibraz edilen şube, o çekin (gerekli ön incelemeleri yaptıktan sonra) karşılığının olup olmadığını çok kolay ve hızlı bir şekilde belirleyip gerekli işlemleri yapma imkânına sahiptir. Dolayısıyla hamile, keşide ve ödeme yeri Türkiye olan bir çekte ödeme için ibrazı gerçekleştirebilmesi amacıyla sekiz günlük bir süre verilmesi yeterli olacaktır. Aynı gerekçelerle TTK m.708'de yer alan bir ve üç aylık süreler de yirmi gün ve yetmiş gün olarak değiştirilmelidir.

Bu değişiklik aynı zamanda sistemlerini kabul ettiğimiz ülke kanunlarıyla da

ülkeden başka bir ülkede ödenecekse ve bu ülkeler (keşide yeri ve ödeme yeri) dünyanın aynı kısmında (in demselben Erdteil) yer alıyorsa yirmi gün içerisinde ve eğer keşide ve ödeme yerleri dünyanın ayrı kısımlarında (in verschiedenen Erdteilen) yer alıyorsa yetmiş gün içerisinde ödenmek üzere ibraz edilmek zorundadır.

⁷⁴ *Özkorkut*, ülke içinde tek bir ibraz süresinin kabul edilmesi gerektiğini belirttikten sonra, bu sürenin ne kadar olacağının hukuk politikasının çeki vermek istediği anlama bağlı olduğunu ifade etmektedir. Yazar devamla, çekin salt bir ödeme aracı olması isteniyorsa CYK m.29'da olduğu gibi bu sürenin oldukça kısa tespit edilmesi gerektiğini; ancak özellikle çek kullancakları buna teşvik etmek için belli ölçüde kredi fonksiyonu da tanımak istendiği durumda bu sürenin (bir ay gibi) daha uzun tespit edilmesinde fayda bulunduğunu açıklamaktadır (*ÖZKORKUT, s. 61*).

Görüldüğü üzere yazar, ödeme ve keşide yerinin Türkiye olması durumunda tek bir ibraz süresinin tespit edilmesinin yararlı olacağını ileri sürerken, bu süresinin ne olması gerektiği sorusuna ise ikili bir yanıt vermekte; buna karşılık, TTK m.708'de yer alan "bir aylık" ve "üç aylık" süreler hakkında bir görüş ortaya koymamaktadır.

⁷⁵ Bu konuda geniş açıklama ve değerlendirmeler için bkz. *NARBAY, s. 4-13*.

yasal açıdan tam bir uyum sağlanması sonucunu da doğuracaktır. Zaten, bugün için gelinen noktada, gerek ülke içinde ikili bir ibraz süresi kabul edilmesinin gerek ibraz sürelerinin on gün, bir ve üç ay olarak düzenlenmesi suretiyle CYK m.29, f.1 ve f.2, Alm.ÇekK. m.29, f.1 ve f.2 ve İsv.BK.m.1116, f.1 ve 2 hükümlerinden ayrılmanın haklı bir gerekçesi de kalmamıştır.

Sonuç itibarıyla de lege ferenda, TTK m.708 hükmü hiçbir tartışma ve karışıklığa yol açmayacak şekilde ülke içinde tek bir ibraz süresi öngörecektir. Şekilde yeniden düzenlenmeli ve ibraz süreleri de "sekiz gün (keşide ve ödeme yerleri aynı ülke olması durumunda)", "yirmi gün (keşide ve ödeme yerleri farklı ülkeler ve bu ülkelerin aynı kıta üzerinde bulunduğu durumda)" ve "yetmiş gün (keşide ve ödeme yerlerinin farklı ülkeler ve bu ülkelerin farklı kıtalar üzerinde bulunması durumunda)" olarak hükme bağlanmalıdır.